

ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΓΕΝΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2018-2019

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της Δήμητρας Σαρλά του Παναγιώτη

A.M : 7340010118020

«Η σύμβαση παροχής υπηρεσιών»

Επιβλέποντες:

Καθηγητής Μ. Αυγουστιανάκης

Καθηγήτρια Ε. Δακορόνια

Αναπληρωτής Καθηγητής Κ. Ρούσσο

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2019

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Η σύμβαση παροχής υπηρεσιών»

Δήμητρα Σαρλά του Παναγιώτη

A.M : 7340010118020

Επιβλέποντες:

Καθηγητής Μ. Αυγουστιανάκης

Καθηγήτρια Ε. Λακορόνια

Αναπληρωτής Καθηγητής Κ. Ρούσσο

Copyright © [Σαρλά Δήμητρα, 2019]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

❖ Εισαγωγή	8
1. Ιστορικά στοιχεία	9
1.1 Η σύμβαση παροχής υπηρεσιών στο Ρωμαϊκό Δίκαιο	9
1.2 Η σύμβαση παροχής υπηρεσιών στο Σχέδιο Αστικού Κώδικα	10
2. Η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών	12
2.1 Έννοια και νομική φύση	12
2.1.1 Έννοια	12
2.1.2 Νομική φύση	12
2.1.3 Διάκριση από τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας	13
2.1.4 Διάκριση από τη σύμβαση έργου	14
2.2 Υποχρεώσεις εργαζομένου.....	15
2.2.1 Προσωπική φύση της σχέσεως	17
2.3 Υποχρεώσεις εργοδότη	18
2.4 Λήξη της σύμβασης	19
2.4.1 Καταγγελία.....	19
2.4.2 Λύση λόγω θανάτου	20
2.4.3 Εμπιστευτικές εργασίες.....	21
3. Η εντολή	22
3.1 Έννοια και νομική φύση	22
3.1.1 Έννοια	22
3.1.2 Αντικείμενο	22
3.1.3 Νομική φύση	23
3.1.4 Το άμισθο της εντολής.....	23
3.2 Υποχρεώσεις εντολοδόχου.....	25

3.2.1 Υποκατάσταση	26
3.2.2 Παρέκκλιση από τα όρια της εντολής	28
3.2.3 Παροχή πληροφοριών και λογοδοσία	30
3.2.4 Υποχρέωση απόδοσης.....	31
3.3 Υποχρεώσεις εντολέα.....	33
3.3.1 Υποχρέωση προκαταβολής και απόδοσης δαπανών.....	33
3.3.2 Υποχρέωση ανόρθωσης ζημιών	35
3.4 Λύση της εντολής.....	36
3.4.1 Ανάκληση.....	38
3.4.2 Καταγγελία.....	39
4. Η παροχή υπηρεσιών στο DCFR – “services”	39
4.1 Έννοια	39
4.2 Προσυμβατικές υποχρεώσεις των μερών.....	41
4.2.1 Υποχρέωση ενημέρωσης.....	41
4.2.2 Υποχρέωση συνεργασίας	42
4.3 Υποχρεώσεις του παρέχοντος υπηρεσίες.....	43
4.3.1 Υπεργολάβοι, εργαλεία, υλικά.....	43
4.3.2 Υποχρέωση επαγγελματικής δεξιότητας και επιμέλειας	44
4.3.3 Υποχρέωση επίτευξης αποτελέσματος	45
4.3.4 Οδηγίες από τον πελάτη.....	46
4.3.5 Συμβατική υποχρέωση ενημέρωσης	47
4.3.6 Μονομερής τροποποίηση της σύμβασης παροχής υπηρεσιών	48
4.3.7 Υποχρέωση ειδοποίησης για εκ των προτέρων μη εκπλήρωση.....	50
4.4 Δικαίωμα καταγγελίας	50
5. Η παροχή υπηρεσιών στο Ελληνικό Δίκαιο και στο Σχέδιο Ευρωπαϊκού Αστικού Κώδικα (DCFR): Συγκριτικές παρατηρήσεις-Συμπεράσματα.....	51
5.1 Έννοια και νομική φύση	51
5.1.2 Υποχρέωση καταβολής τιμήματος.....	51

5.2 Αμοιβαίες υποχρεώσεις των μερών	52
5.2.1 Υποχρεώσεις συνεργασίας και πληροφόρησης	52
5.3 Υποχρεώσεις του παρέχοντος υπηρεσίες	53
5.3.1 Υποκατάσταση στην παροχή των υπηρεσιών	53
5.3.2 Επαγγελματική δεξιότητα και επιμέλεια	54
5.3.3 Υποχρέωση επίτευξης αποτελέσματος	55
5.4 Τερματισμός της σύμβασης	55
Βιβλιογραφία	57

❖ Εισαγωγή

Ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών ορίζεται οποιαδήποτε σύμβαση έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών, είτε υπό τη μορφή προσφοράς εργασίας είτε ακόμα και παροχής απλής εξυπηρέτησης από τον ένα αντισυμβαλλόμενο προς τον άλλον. Τέτοιες συμβάσεις, ρυθμιζόμενες στον Αστικό Κώδικα, αποτελούν η σύμβαση εργασίας (ΑΚ 648 επ.), η σύμβαση έργου (ΑΚ 681 επ.), η εντολή (ΑΚ 713 επ.), η μεσιτεία (ΑΚ 703 επ.), η παρακαταθήκη (ΑΚ 82 επ.)¹. Εκτός από τις ως άνω επώνυμες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, στη συναλλακτική πρακτική συναντώνται και άλλες συμβάσεις με αντικείμενο την διεξαγωγή αλλότριας υπόθεσης και δη έναντι αμοιβής². Δεδομένου ότι στον ελληνικό Αστικό Κώδικα τέτοιου είδους συμβάσεις δεν ρυθμίζονται ενιαία, ο εφαρμοστής του δικαίου καταφεύγει συνηθέστερα είτε στις διατάξεις του ΑΚ που αφορούν τη σύμβαση εργασίας (ανεξαρτήτων υπηρεσιών), είτε στις διατάξεις περί εντολής. Η νομολογία μάλιστα ενίοτε χρησιμοποιεί διατάξεις από αμφότερες τις ως άνω συμβάσεις, προκειμένου να ρυθμίσει τις διαφόρων ειδών συμβάσεις παροχής υπηρεσιών.

Παρόλο που ελλείπει η ενιαία ρύθμιση των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών από το σύστημα του Αστικού Κώδικα, ο συμβατικός τύπος της εντολής φαίνεται πως ρυθμίζεται λεπτομερέστερα. Παράλληλα και η νομολογία καταφεύγει συχνά στις διατάξεις περί εντολής προκειμένου να υπαγάγει στις ρυθμίσεις της συμβατικές σχέσεις που συνιστούν συμβάσεις παροχής υπηρεσιών έναντι αμοιβής. Η εντολή παρόλο που συνιστά χαριστική σύμβαση - διακρίνεται για το άμισθο αυτής- αποτελεί πρότυπο των ανωτέρω αμφοτεροβαρών συμβάσεων. Έτσι, οι διατάξεις της εντολής συχνά τυγχάνουν αναλογικής -ή και ευθείας- εφαρμογής παράλληλα με τις διατάξεις της σύμβασης εργασίας.

Δεδομένου ότι η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών και η εντολή ταυτίζονται ως προς το αντικείμενο της παροχής, καθώς η υποχρέωση του εντολοδόχου προς διεξαγωγή αλλότριας υπόθεσης δύναται να περιλαμβάνει κάθε εργασία που θα μπορούσε να αποτελέσει και αντικείμενο σύμβασης εργασίας, κρίνεται σκόπιμη με την παρούσα εργασία μια συγκριτική επισκόπηση των δύο συμβάσεων μεταξύ τους καθώς επίσης και με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του Σχεδίου Ευρωπαϊκού Αστικού Κώδικα (DCFR) που αφορούν τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών

¹ Μιχ. Π. Σταθόπουλου, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, Ε' έκδοση, 2018, §2 αρ.22-23

² Τέτοιου είδους συμβάσεις αποτελούν μεταξύ άλλων οι συμβάσεις με εμπορικούς αντιπροσώπους, η σύμβαση ιατρικής αγωγής, η σύμβαση παροχής υπηρεσιών μεταξύ διευθύνοντος συμβούλου και ΑΕ, η σύμβαση με λογιστές ή και δασκάλους.

(«services»). Η ανάλυση των ως άνω, στοχεύει στην εξεύρεση κάποιων τυπολογικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν την εν ευρεία έννοια σύμβαση παροχής υπηρεσιών.

1. Ιστορικά στοιχεία

1.1 Η σύμβαση παροχής υπηρεσιών στο Ρωμαϊκό Δίκαιο

Οι συμβάσεις με αντικείμενο την παροχή εργασίας πάσης φύσεως, ήτοι η σύμβαση εργασίας, έργου και εντολής ανήκουν κατά το Ρωμαϊκό Δίκαιο στις *solo consensu* καταρτιζόμενες συμβάσεις (συναινετικές).³ Η μίσθωση εργασίας και η μίσθωση έργου εντάσσονταν στην κατηγορία της συμβάσεως μισθώσεως. Ως μίσθωση, θεωρείται η σύμβαση με αντικείμενο την παροχή της χρήσεως πράγματος, την παροχή υπηρεσιών ή την εκτέλεση έργου έναντι ανταλλάγματος (*locatio conductio rei, operarum, operis*).⁴

Κατά το Ρωμαϊκό Δίκαιο, τα ουσιώδη στοιχεία της συμβάσεως μισθώσεως, εν γένει, αποτελούσαν μόνο η αποτιμητή σε χρήμα εργασία και ο μισθός (*merces*).⁵ Ειδικότερα, οι ρυθμίσεις της *locatio conductio* εφαρμόζονταν αρχικά μόνο επί δραστηριοτήτων, οι οποίες παρέχονταν κατά τις αντιλήψεις του Ρωμαϊκού Δικαίου από ανελεύθερους (*operae illiberales*, «βάνανυσα επαγγέλματα») και μόνο έναντι αμοιβής (*merces*). Το πρότυπο των πρώιμων αυτών συμβάσεων έργου/εργασίας ήταν η «μίσθωση σκλάβου», η οποία κατά τις τότε κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις προσομοίαζε στη μίσθωση πράγματος⁶.

Αντιθέτως, οι ελεύθερες υπηρεσίες (*artes liberales*) δεν ήταν δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο μισθώσεως. Η παροχή ανώτερων, ανεξάρτητων υπηρεσιών (λ.χ οι υπηρεσίες ιατρών, δικηγόρων, δασκάλων) δεν υπάγονταν λόγω της φύσης τους στη συμβατική μορφή της *locatio conductio*, καθώς το να λαμβάνει κανείς μισθό για τέτοιες δραστηριότητες θεωρούνταν με βάση τις ισχύουσες κοινωνικοοικονομικές αντιλήψεις ως αναξιοπρεπές. Οι επαγγελματίες αυτών των κλάδων, οι οποίοι λόγω του επαγγέλματος τους έχαιραν κοινωνικής εκτίμησης, δεν ελάμβαναν αμοιβή με τη μορφή μισθού ή συμβατικής αντιπαροχής. Ο αποδέκτης τέτοιου είδους υπηρεσιών ενδέχεται να βαρυνόταν μόνο με την ηθική υποχρέωση προς καταβολή τιμητικής

³ Γ. Σιμωνέτου, Περὶ των διακριτικῶν ορίων μεταξύ εντολῆς και μισθώσεως υπηρεσιῶν ἢ ἔργου, Αθήνα 1937, §1, σελ.19

⁴ Γ. Σιμωνέτου, ο.π., σελ.23

⁵ Γ. Σιμωνέτου, ο.π., σελ.27

⁶ Τριανταφυλλίδης Β., Συμβάσεις παροχής υπηρεσιῶν και οι περί εντολῆς διατάξεις του Αστικού Κώδικα, σε Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου, Τόμος ΙΘ' (2019), τεύχος 2ο, σελ. 88-89

αμοιβής (*honorarium*)⁷, μετά την εκτέλεση της εντολής, ως εξωτερίκευση της ευγνωμοσύνης του.

Οι ελευθέρια υπηρεσίες (*operae liberales*), αποτελούσαν έτσι αντικείμενο μόνο του συμβατικού τύπου της εντολής (*mandatum*)⁸. Αντικείμενο της εντολής αποτελούσε, κατά το Ρωμαϊκό Δίκαιο, η εκτέλεση νομικών ή και υλικών πράξεων και συγκεκριμένα οι λεγόμενες *artes liberales*. Παράλληλα, ουσιώδες στοιχείο της εντολής ως συμβάσεως χαριστικής, ήταν η έλλειψη ανταλλάγματος. Ένα ακόμα ουσιώδες στοιχείο είναι και ότι η σύμβαση δεν θα έπρεπε να αφορά αποκλειστικά το συμφέρον του εντολοδόχου. Στην εντολή το κίνητρο το οποίο θεωρείτο ότι ωθούσε τον εντολοδόχο στην εκτέλεση της εντολής ήταν το καθήκον (*officium*) ή η φιλία (*amicitia*), σε αντίθεση με τη μίσθωση όπου το κίνητρο των συμβαλλομένων για τη σύναψη της, ήταν το ατομικό συμφέρον καθενός.⁹

1.2 Η σύμβαση παροχής υπηρεσιών στο Σχέδιο Αστικού Κώδικα

Η βασική αυτή διάκριση μεταξύ ελευθέρων και βάνανσων επαγγελματιών διατηρήθηκε από τους Πανδεκτιστές έως τον 19^ο αιώνα, κατά το τέλος του οποίου άρχισε να επικρατεί η άποψη ότι οι ρυθμίσεις για τη μίσθωση εργασίας θα έπρεπε να εφαρμόζονται και στις συμβάσεις υπηρεσιών «ανώτερης φύσης.»¹⁰

Το Σχέδιο του Αστικού Κώδικα υιοθετεί την εξέλιξη αυτή, καθώς η ανωτέρω διάκριση απηχούσε παρωχημένες αντιλήψεις. Η συντακτική επιτροπή του ΑΚ θεώρησε ότι δεν δικαιολογείται η διαφορετική μεταχείριση της εργασίας με βάση τη διάκριση μεταξύ βάνανσης και ευγενούς ή ανώτερης και κατώτερης εργασίας, διάκριση που είχε ως συνέπεια κυρίως το μετακλητό των ελευθέρων υπηρεσιών.¹¹

Ωστόσο, λόγω του ότι στον ΑΚ ακολουθείται η πανδεκτιστική διδασκαλία, οι διατάξεις περί μισθώσεως εργασίας τοποθετούνται για λόγους νομοτεχνικούς στο κεφάλαιο των εν γένει μισθώσεων (μίσθωση πράγματος, μίσθωση έργου, επίμορτη αγροληψία.)¹² Επιπλέον ο ΑΚ διατηρεί τον, αμφιβόλου ορθότητας, όρο «μίσθωση εργασίας», κατάλοιπο του βυζαντινορωμαϊ-

⁷ Η πνευματική εργασία, που δεν καταπονεί σωματικά τον παρέχοντα αυτή, δεν θεωρούνταν εργασία για την οποία να μπορεί να αξιωθεί πληρωμή.

⁸ Υποστηρίζεται ότι ο όρος *mandatum* προέρχεται εκ του *manum dare* που σημαίνει χειραψία, το οποίο ήταν το σύμβολο καταρτίσεως της εντολής στο ρωμαϊκό δίκαιο. Η ερμηνεία αυτή υποδηλώνει τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της εντολής. · Γ.Σιμωνέτου, ο.π., σελ.30-31

⁹ Γ.Σιμωνέτου, ο.π., σελ.34

¹⁰ Τριανταφυλλίδης Β., ο.π., σελ. 89

¹¹ Φ.Χριστοδούλου, Η μετακλητή ανταλλακτική σύμβαση, σε : Τιμητικό τόμο Γ.Μιχαηλίδη-Νουάρου, σελ.539

¹² Πούλλος, σε : Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, ΑΚ, Εισαγ.άρθρα 648-680 αρ.1

κού δικαίου, δεδομένου ότι η μίσθωση προϋποθέτει απόδοση του μισθωμένου μετά τη χρήση, ενώ η ανθρώπινη εργασία ως αντικείμενο της «μίσθωσης» εργασίας δεν δύναται εκ των πραγμάτων να αποδοθεί, από τη στιγμή που θα αναλωθεί.¹³

Το πρότυπο για τη διάκριση μεταξύ σύμβασης εργασίας και εντολής έπεται και από την οριστική εγκατάλειψη του προγενέστερου κριτηρίου διαχωρισμού των δύο συμβάσεων σύμφωνα με το αντικείμενο τους (σε ανελεύθερες και ελευθέριας εργασίες) αποτέλεσε, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του εισηγητή του ενοχικού δικαίου, Κ. Τριανταφυλλόπουλου, ο Γερμανικός Αστικός Κώδικας. Ο κώδικας αυτός ορίζει την εντολή ως σύμβαση άνευ αμοιβής (άρθρ.662) και ως αντικείμενο της μισθώσεως υπηρεσιών κάθε υπηρεσία (άρθρ.611) ανεξαρτήτως της ποιότητας αυτής. Η μόνη αναφορά σε ελευθέρια εργασία γίνεται στη σύμβαση παροχής εμπιστευτικών ελευθέρων εργασιών (άρθρ.627), η οποία ρητώς κηρύσσεται ελεύθερα καταγγελλή από οποιονδήποτε και χωρίς σπουδαίο λόγο. Παράλληλα όμως εισάγεται μια διαφοροποίηση από τον γερμανό νομοθέτη ως προς ορισμένη κατηγορία αμειβόμενων υπηρεσιών που ως αντικείμενο έχουν την διεξαγωγή (επιμέλεια) ξένης υπόθεσης. Ειδικά αυτές τις ανωτέρω συμβάσεις τις υπάγει στη μίσθωση υπηρεσιών ή έργου, αλλά κατά τη ρητή διάταξη του άρθρου 675 Γερμ. Κωδ. εφαρμόζει ως προς αυτές αναλόγως τις περί εντολής διατάξεις.¹⁴

Στο Σχέδιο του ΑΚ ακολουθείται το ανωτέρω γερμανικό πρότυπο σε σχέση με τον άμισθο χαρακτήρα της εντολής καθώς και το αντικείμενο της μισθώσεως εργασίας (οποιοδήποτε είδους εργασία), με μόνη τη διαφορά ότι παρέχεται ρητώς στον εκμισθωτή και στον μισθωτή εμπιστευτικής ελευθέριας εργασίας, δικαίωμα καταγγελίας απόλυτο. Ο εισηγητής ωστόσο, επέλεξε να μην υιοθετήσει την ανωτέρω διάταξη του άρθρου 675 Γερμ. Κωδ, αλλά προτίμησε οι κανόνες που θα εφαρμόζονται κάθε φορά που πρόκειται για μια σύμβαση με αντικείμενο αμειβόμενη διεξαγωγή ξένης υπόθεσης, να προκύπτουν από την ερμηνεία της συγκεκριμένης εκάστοτε σύμβασης. Άλλως, είτε από τις γενικές αρχές είτε αναλογικά από τις διατάξεις περί εντολής, με τη διαφορά ότι η αναλογία δεν προκύπτει εκ του νόμου, όπως στην περίπτωση του άρθρου 675 Γερμ. Κωδ.

¹³ ΕισΕκθΠρσχΕν, σελ.224

¹⁴ Ο.π., σελ.226

2.Η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών

2.1 Έννοια και νομική φύση

2.1.1 Έννοια

Ως σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών ορίζεται η σύμβαση εκείνη, κατά την οποία ο ένας συμβαλλόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει την εργασία του -κατά τρόπο ανεξάρτητο- ενώ ο άλλος συμβαλλόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλλει τη συμφωνημένη αμοιβή.

Τόσο η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, όσο και η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας ρυθμίζονται από τα άρθρα 648-680 ΑΚ, τα οποία τυγχάνουν εφαρμογής σε κάθε μορφή συμβάσεως μισθώσεως εργασίας. Η διάταξη 648 ΑΚ αναφέρεται στη σύμβαση παροχής εργασίας, χωρίς να διακρίνει αν πρόκειται για εξαρτημένη ή ανεξάρτητη¹⁵. Η σύμβαση εργασίας είναι ενοχική σύμβαση, αμφοτεροβαρής, διαρκής –ορισμένου ή αορίστου χρόνου- , κατά την οποία ο εργαζόμενος υποχρεούται να παρέχει την εργασία του και ο εργοδότης να καταβάλλει ως αντιπαροχή το συμφωνημένο μισθό¹⁶.

Ως εργασία, στα πλαίσια της ανωτέρω διάταξης, θεωρείται κάθε ηθελημένη ανθρώπινη ενέργεια που παρέχεται προς όφελος του αντισυμβαλλομένου εργοδότη. Το είδος της παρεχόμενης εργασίας καθορίζεται πρωτίστως από τους όρους της σύμβασης. Εάν το περιεχόμενο της εργασίας καθορίζεται μόνο κατά γενικό και αόριστο τρόπο, η εξειδίκευση του επιτυγχάνεται βάσει των αρχών της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών (ΑΚ 200)¹⁷

2.1.2 Νομική φύση

Η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών είναι ενοχική σύμβαση, αμφοτεροβαρής κατά την οποία ο εργαζόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει με δική του πρωτοβουλία και κατά τρόπο ανεξάρτητο τις υπηρεσίες του, ενώ ο εργοδότης υποχρεούται να καταβάλλει τη συμφωνημένη αμοιβή. Είναι επίσης διαρκής σύμβαση -σε αντιδιαστολή με τη σύμβαση έργου- καθώς η εκπλήρωση της παροχής γίνεται σταδιακά με την προσφορά των υπηρεσιών του εργαζομένου, ενώ ενδέχεται να συμφωνείται ως ορισμένου ή αορίστου χρόνου.

¹⁵ Στην §2 του άρθρου 648 ΑΚ, χρησιμοποιούνται οι λέξεις «προσλαμβάνεται» και «απασχολείται», οι οποίες παραπέμπουν στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας και στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών αντίστοιχα.

¹⁶ Σιδέρης, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, Εισαγωγικές παρατηρήσεις στα άρθρα 648-680 αρ.3, Πούλλος, ο.π., άρθρο 648 αρ.1

¹⁷ Βαθρακοκοίλη, ΕΡΝΟΜΑΚ τ Γ' , άρθρο 648 αρ.1

2.1.3 Διάκριση από τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας

Καθώς η σύμβαση εργασίας (εξαρτημένη και ανεξάρτητη) ρυθμίζεται ενιαία στον ΑΚ, κρίσιμη είναι η διάγνωση του κριτηρίου διάκρισης μεταξύ των δύο συμβάσεων. Η διάκριση έχει περαιτέρω σημασία, καθώς μόνο στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις-προστατευτικές υπέρ του εργαζομένου- του εργατικού δικαίου. Προκειμένου να χαρακτηριστεί μια σύμβαση εργασίας ως εξαρτημένη, πρέπει να συντρέχει η έννοια της εξάρτησης, ήτοι ο εργαζόμενος να υπόκειται στις οδηγίες και τον έλεγχο του εργοδότη ως προς τον τρόπο, τόπο, χρόνο παροχής της εργασίας του.

Ως προς την έννοια της εξάρτησης του εργαζομένου από τον εργοδότη έχουν υποστηριχθεί διάφορες θεωρίες. Το κριτήριο της νομικής εξάρτησης έγινε δεκτό από τη γαλλική θεωρία, όπου υποστηρίχθηκε ότι εξάρτηση υφίσταται εφόσον ο εργαζόμενος υπόκειται στις εντολές και οδηγίες του εργοδότη και κατ' επέκταση και στην εξουσία του, ενώ στη γερμανική θεωρία έγινε δεκτό το κριτήριο της προσωπικής εξάρτησης, υπό την έννοια ότι ο μισθωτός παρέχει την εργασία του στην υπηρεσία ενός άλλου προσώπου στο οποίο οφείλει υπακοή.

Ωστόσο, όπως γίνεται δεκτό από τη νομολογία, βαρύνουσα σημασία δεν έχει τόσο το ποσοτικό στοιχείο της εξάρτησης, δεδομένου ότι δέσμευση και εξάρτηση του ενός συμβαλλομένου από τον αντισυμβαλλόμενο του υπάρχει σε κάθε ενοχική, αμφοτεροβαρή σύμβαση όσο το στοιχείο της ποιότητας της εξάρτησης, υπό την έννοια ότι η εξάρτηση είναι τέτοιας έντασης ώστε ο εργαζόμενος να χρήζει ιδιαίτερης προστασίας από τις διατάξεις του εργατικού δικαίου.¹⁸ Άλλωστε, η συμμόρφωση του εργαζομένου με τους όρους της σύμβασης, που ενδέχεται να σχετίζονται και με τον τόπο ή τα χρονικά πλαίσια παροχής της εργασίας, δεν υποδηλώνουν, χωρίς άλλο, εξάρτηση αυτού από τον εργοδότη¹⁹. Για τον χαρακτηρισμό της σχέσης ως συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας ερευνώνται και οι πραγματικές συνθήκες παροχής της εργασίας. Αντιθέτως, ως κριτήρια που υποδηλώνουν εξαρτημένη εργασία, δεν λαμβάνονται υπόψη το ύψος, ο τρόπος προσδιορισμού και καταβολής της αμοιβής του εργαζομένου, ή ο τρόπος ασφάλισης του (λχ ασφάλιση στο Ι.Κ.Α.)²⁰

Συνεπώς όταν λείπει το στοιχείο της εξάρτησης, είτε νομικής είτε προσωπικής είτε με τη μορφή της ένταξης του εργαζομένου στην εκμετάλλευση του εργοδότη, θα πρόκειται για

¹⁸ Πούλλος, ο.π., άρθρα 648-680, αρ.10

Βλ. ΑΠ 968/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹⁹ Βλ. ΑΠ 704/2002 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ «Η παροχή όμως των υπηρεσιών σε καθορισμένο τόπο και χρόνο, καθώς και η συμμόρφωση προς από κοινού συμφωνούμενους όρους, δεν αποτελούν χωρίς άλλο κριτήρια παροχής εξαρτημένης εργασίας, αν δικαιολογούνται από τη φύση και τις συνθήκες παροχής της.»

²⁰ Βλ. ΑΠ 54/2005 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Ο εργαζόμενος στη σύμβαση αυτή, παρέχει αντί μισθού τις υπηρεσίες του, χωρίς να υπόκειται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη ως προς τον τρόπο, τόπο και χρόνο παροχής της εργασίας του, αλλά αναπτύσσοντας ο ίδιος πρωτοβουλία κατά την εκτέλεση της.²¹

2.1.4 Διάκριση από τη σύμβαση έργου

Η σύμβαση έργου, αποτελεί συμβατικό τύπο που αφορά στη παροχή υπηρεσιών, όπως και η σύμβαση εργασίας και η εντολή. Σύμβαση έργου είναι η αμφοτεροβαρής, στιγμιαία, ενοχική σύμβαση με την οποία ο εργολάβος αναλαμβάνει την εκτέλεση του έργου και ο εργοδότης οφείλει να καταβάλλει τη συμφωνημένη αμοιβή (ΑΚ 681).

Αντικείμενο της σύμβασης έργου είναι λοιπόν η παραγωγή ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος. Προς το σκοπό επίτευξης του, ο εργολάβος παρέχει απαραίτητα εργασία. Η σύμβαση έργου ωστόσο διακρίνεται από τη σύμβαση εργασίας, ως προς το ότι στη δεύτερη τα μέρη αποβλέπουν στην παροχή της εργασίας, ενώ στην πρώτη στην εκτέλεση του έργου, στην επίτευξη του συμφωνημένου αποτελέσματος. Το αποτέλεσμα αυτό αποτελεί και το σκοπό της συμφωνίας τους, ενώ δεν ενδιαφέρει ο τρόπος με τον οποίο αυτό θα επιτευχθεί.²² Άλλο διακριτικό στοιχείο είναι αυτό του χρόνου, το οποίο απαιτείται στη σύμβαση εργασίας, ως διαρκή σύμβαση, ενώ δεν απαιτείται στη σύμβαση έργου, ως στιγμιαία.²³ Τα ανωτέρω κριτήρια διάκρισης δεν πρέπει ωστόσο να λαμβάνονται υπόψη αφηρημένα, αλλά κατόπιν ερμηνείας των δηλώσεων βουλήσεως των μερών. Το δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τον χαρακτήρα που δίνουν στη σύμβαση τα μέρη, αλλά αξιολογώντας τα πραγματικά περιστατικά που επικαλούνται και αποδεικνύουν οι διάδικοι, προσδίδει τον ορθό νομικό χαρακτηρισμό στην εκάστοτε σύμβαση

²¹ Βλ. ΑΠ 602/2017 ΤΝΠ Ισοκράτης· Παράδειγμα σύμβασης παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών υπό την ως άνω έννοια συνιστά η παροχή υπηρεσιών δασκάλου για την εκμάθηση ξένης γλώσσας. Αν ωστόσο ο ίδιος διδάσκει σε φροντιστήριο υπό την εποπτεία του εργοδότη ως προς τον τρόπο διδασκαλίας, θα πρόκειται για σύμβαση εξαρτημένης εργασίας.

²² Σιδέρης, ο.π., άρθρα 648-680 αρ.10

Βλ. ΕφΑθ 2229/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ : «η σύμβαση έργου διακρίνεται από τη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών μόνο ως προς το στοιχείο του περιεχομένου της σχετικής συμβατικής υποχρέωσης. Ειδικότερα, στη σύμβαση έργου τα μέρη αποβλέπουν στην (όχι υποχρεωτικά αυτοπρόσωπη : άρθρο 648 ΑΚ) εκτέλεση του έργου, δηλαδή στην προσπόριση στον εργοδότη του συμφωνημένου αποτελέσματος της εργασίας του εργολάβου, η οποία αποτελεί την πρωτογενή υποχρέωση προς παροχή του τελευταίου και επιφέρει τη λήξη της συμβατικής σχέσης, ανεξάρτητα καταρχήν από το χρόνο και την ποσότητα εργασίας που απαιτήθηκαν για την εκτέλεση του έργου. Κατά τούτο και μόνο διακρίνεται η σύμβαση έργου από την σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών όπου οφείλεται ακριβώς η (κατά κανόνα αυτοπρόσωπη) παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών και όχι η επίτευξη ενός αποτελέσματος.»

²³ Καρδαράς, σε : Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, ΑΚ, Εισαγωγικές παρατηρήσεις στα άρθρα 681-702, αρ.14

κατόπιν ερμηνείας της βούλησης των μερών (ΑΚ 173, 200) και ύστερα από εκτίμηση των ειδικών συνθηκών της κάθε περίπτωσης.

2.2 Υποχρεώσεις εργαζομένου

Όπως προκύπτει από το άρθρο 648 ΑΚ, την κύρια υποχρέωση του εργαζομένου από τη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών αποτελεί η υποχρέωση παροχής της εργασίας, η οποία κατά κανόνα παρέχεται αυτοπρόσωπα (άρθρο 651 ΑΚ). Η ανωτέρω υποχρέωση, σύμφωνα με το άρθρο 652 ΑΚ, όπως αυτό ίσχυε πριν από την τροποποίηση του δυνάμει του άρθρου 49 ν.4611/2019, όφειλε να εκπληρώνεται με επιμέλεια ενώ η ευθύνη του εργαζομένου ήταν πλήρης για κάθε πταίσμα (δόλο ακόμα και για ελαφρά αμέλεια).²⁴

Ο κανόνας αυτός της ευθύνης του εργαζομένου επανέλαβε τον γενικό κανόνα της ευθύνης για κάθε πταίσμα (ΑΚ 330.) Έτσι, ο εργαζόμενος υποχρεούταν σε αποζημίωση του εργοδότη για τη ζημία που του προκάλεσε κατά την εκτέλεση της εργασίας υπαίτια, δηλαδή έστω και από ελαφρά αμέλειά του, καθώς και ο εργαζόμενος, όπως και κάθε άλλος οφειλέτης, οφείλει να εκπληρώσει την παροχή όπως απαιτούν η καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη (288 ΑΚ), πολύ δε περισσότερο επειδή η επίδειξη επιμέλειας, προθυμίας, πνεύματος συνεργασίας και εντιμότητας από τον εργαζόμενο έχει στη σύμβαση εργασίας ιδιαίτερη σημασία, λόγω του σημαντικού ρόλου των αμοιβαίων παρεπομένων καθηκόντων πίστης που τη χαρακτηρίζουν²⁵.

²⁴ Ειδικότερα την ευθύνη του εργαζομένου ως παρέχοντος υπηρεσίες κατά τρόπο ανεξάρτητο ρυθμίζει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 8 ν.2251/1994 «Ο παρέχων υπηρεσίες ευθύνεται για κάθε περιουσιακή ζημία ή ηθική βλάβη που προκάλεσε παράνομα και υπαίτια, με πράξη ή παράλειψή του, κατά την παροχή αυτών στον καταναλωτή. Ως παρέχων υπηρεσίες νοείται όποιος, στο πλαίσιο της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, παρέχει υπηρεσία, κατά τρόπο ανεξάρτητο.» Στην ως άνω έννοια του παρέχοντος υπηρεσίες εμπίπτει ο εργαζόμενος στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών όταν ο αντισυμβαλλόμενος του είναι καταναλωτής.

«Ο παρέχων υπηρεσίες φέρει το βάρος της απόδειξης για την έλλειψη παρανομίας και υπαιτιότητάς του. Για την έλλειψη υπαιτιότητας λαμβάνονται υπόψη η ευλόγως προσδοκώμενη ασφάλεια και το σύνολο των ειδικών συνθηκών και ιδίως: α) η φύση και το αντικείμενο της υπηρεσίας, ιδίως σε σχέση με το βαθμό επικινδυνότητάς της, β) η παρουσίαση και ο τρόπος παροχής της, γ) ο χρόνος παροχής της, δ) η αξία της παρεχόμενης υπηρεσίας, ε) η ελευθερία δράσης που καταλείπεται στον ζημιωθέντα στο πλαίσιο της υπηρεσίας, στ) αν ο ζημιωθείς ανήκει σε κατηγορία μειονεκτούντων ή ευπρόσβλητων προσώπων και ζ) αν η παρεχόμενη υπηρεσία αποτελεί εθελοντική προσφορά του παρέχοντος αυτήν.» .. «Ο ζημιωθείς υποχρεούται μόνο να αποδείξει τη ζημία και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της παροχής της υπηρεσίας και της ζημίας.»

Καθιερώνεται, συνεπώς, νόθος αντικειμενική ευθύνη (με την έννοια της αντιστροφής του βάρους αποδείξεως του παρανόμου και της υπαιτιότητας σε βάρος του εναγόμενου – φορέα παροχής υπηρεσιών). Προϋποθέσεις για τη θεμελίωση ευθύνης σε βάρος του παρέχοντος υπηρεσίες είναι η παροχή ανεξαρτήτων υπηρεσιών στα πλαίσια άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, η υπαιτιότητα του παρέχοντος υπηρεσίες κατά την παροχή υπηρεσίας, η οποία τεκμαίρεται και ο παρέχων έχει το βάρος απόδειξης της έλλειψής της (ως κριτήρια για την εκτίμηση της ύπαρξης υπαιτιότητας αναφέρονται στο νόμο η ευλόγως προσδοκώμενη ασφάλεια και το σύνολο των ειδικών συνθηκών), το παράνομο (η συμπεριφορά του παρέχοντος υπηρεσίες θα πρέπει ν' ανταποκρίνεται στην ευλόγως προσδοκώμενη ασφάλεια, δηλαδή στις συναλλακτικές υποχρεώσεις πρόνοιας και ασφάλειας που επιβάλλουν οι κανόνες της επιστήμης ή τέχνης του), η ζημία, και η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ παροχής της υπηρεσίας και ζημίας.

²⁵ Βλ. ΑΠ 729/2015 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ · Βαθρακοκοίλη, ΕΡΝΟΜΑΚ τ Γ' , άρθρο 652 αρ.23

Με το ν.4611/2019 μεταξύ των άλλων κρίθηκε σημαντική η ενίσχυση της θέσης του εργαζομένου μέσω του περιορισμού της ευθύνης του. Πλέον βάσει του νέου άρθρου 652 παρ.2 ΑΚ ο εργαζόμενος ευθύνεται για τη ζημία που προξενείται στον εργοδότη από δόλο, ενώ σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας στον εργοδότη από αμέλεια του εργαζομένου κατά την εκτέλεση της εργασίας, το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει τον εργαζόμενο από την ευθύνη, ιδίως σε περίπτωση ελαφράς αμέλειας, ή να κατανείμει τη ζημία μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου, καταλογίζοντας στον εργοδότη τη ζημία που αναλογεί στον επιχειρηματικό του κίνδυνο ή που παρίσταται δυσανάλογη σε σχέση με την ωφέλεια του εργαζομένου από τη σύμβαση.

Η νέα ρύθμιση του άρθρου 652 ΑΚ, φαίνεται να είναι προσαρμοσμένη στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, όπου ο εργαζόμενος χρήζει ιδιαίτερης προστασίας από το νόμο, δεδομένου ότι παρέχει τις υπηρεσίες του υπό τον πλήρη έλεγχο και με τον τρόπο που υποδεικνύει ο εργοδότης. Είναι λοιπόν επεικέστερο γι' αυτόν να υπέχει μειωμένη ευθύνη (μόνο για δόλο) ώστε να μην βρίσκεται σε φανερά μειονεκτικότερη θέση από τον αντισυμβαλλόμενο του. Άλλωστε ο εργοδότης οφείλει να αναλαμβάνει τον επιχειρηματικό κίνδυνο που φέρει η εκτέλεση μιας εργασίας, ειδικά όταν προκαλείται ζημία από ελαφρά αμέλεια του εργαζομένου στο επίπεδο που το επιβάλλει και η φύση της σχέσης εξαρτημένης εργασίας.

Ωστόσο η περιορισμένη ευθύνη του εργαζομένου είναι νοητή και στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Εν προκειμένω ο εργαζόμενος δεν υπόκειται στις εντολές και τις επιτακτικές οδηγίες του εργοδότη ως προς τον τόπο, χρόνο, τρόπο παροχής της εργασίας του και είναι σχετικά ανεξάρτητος ως προς την εκτέλεση της εργασίας που αναλαμβάνει. Ωστόσο ο εργοδότης παραμένει κύριος της υπόθεσης του και ο εργαζόμενος οφείλει να εκτελέσει με επιμέλεια αλλότρια υπόθεση. Θα ήταν επομένως ανεπιεικές η ευθύνη του εργαζομένου που δρα ανεξάρτητα να είναι σε κάθε περίπτωση πλήρης (ευθύνη για κάθε πταίσμα) ειδικά στις περιπτώσεις όπου η ζημία του εργοδότη είναι μικρής έκτασης σε σχέση με την ωφέλεια του εργαζομένου λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες της εκάστοτε σύμβασης.

Ως προς το μέτρο της απαιτούμενης επιμέλειας που οφείλει να επιδεικνύει ο εργαζόμενος κατά την εκτέλεση της εργασίας, ο κανόνας του άρθρου 652 παραμένει ίδιος και μετά την τροποποίησή του. Έτσι σε αντίθεση με τον γενικό κανόνα του άρθρου 330 ΑΚ, το μέτρο της απαιτούμενης επιμέλειας που οφείλει να επιδεικνύει ο εργαζόμενος σε μια σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών κατά την εκπλήρωση της παροχής κρίνεται και βάσει κάποιων υποκειμενικών κριτηρίων. Συγκεκριμένα, η επιμέλεια που οφείλει να επιδεικνύει ο εκάστοτε εργαζόμενος, εξαρτάται από το είδος της παρεχόμενης εργασίας, τη μόρφωση και τις ειδικές

γνώσεις που απαιτεί η εκτέλεση της υπηρεσίας²⁶, καθώς και από τις ικανότητες και ιδιότητες του συγκεκριμένου εργαζομένου, που ο εργοδότης γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει, ήτοι από τις ικανότητες του εργαζομένου στις οποίες ειδικά αποβλέπει ο εργοδότης για την εκτέλεση της υπηρεσίας.

2.2.1 Προσωπική φύση της σχέσεως

Το άρθρο 651 ΑΚ ²⁷ εισάγει τον κανόνα της αυτοπρόσωπης εκτέλεσης της σύμβασης εργασίας εκ μέρους του εργαζομένου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον κανόνα αυτό εάν δεν προκύπτει κάτι άλλο από τη συμφωνία των μερών ή τις περιστάσεις, ο εργαζόμενος οφείλει να εκτελέσει αυτοπροσώπως την υποχρέωση του. Ο κανόνας που εισάγει το άρθρο 651 ΑΚ, αποτελεί εξαίρεση από την αρχή που ισχύει γενικά σε κάθε ενοχική σύμβαση, σύμφωνα με την οποία η παροχή μπορεί να εκπληρωθεί και από τρίτο (ΑΚ 317).

Αποκλείεται συνεπώς η δυνατότητα μονομερούς υποκατάστασης του υπόχρεου προς παροχή της εργασίας, ακόμα και εάν ο αντισυμβαλλόμενος δεν έχει συμφέρον στην αυτοπρόσωπη εκπλήρωση της παροχής. Ο αποκλεισμός της υποκατάστασης αποτελεί απόρροια της ιδιαίτερης εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται ανάμεσα στα μέρη σε μια σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, όπου ο εργοδότης αποβλέπει στις ικανότητες, τις γνώσεις και την εμπειρία του αντισυμβαλλομένου του και γενικά στα προσόντα του²⁸. Ο κανόνας της απαγόρευσης της υποκατάστασης, ισχύει και αντίστροφα υπέρ του εργαζομένου, καθώς ο εργοδότης καταρχήν δεν έχει το δικαίωμα να μεταβιβάσει την αξίωση του σε τρίτο με εκχώρηση. Συνεπώς ο εργαζόμενος υποχρεούται να παρέχει την εργασία του μόνο στον αντισυμβαλλόμενο του εργοδότη και όχι σε τρίτον που υποδεικνύει ο εργοδότης.²⁹

Ωστόσο, ο κανόνας της αυτοπρόσωπης εκτέλεσης στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, ισχύει μόνο καταρχήν, ενώ είναι δυνατόν τα μέρη να συμφωνούν διαφορετικά. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει δυνατότητα συμφωνίας βάσει της οποίας θα επιτρέπεται η χρήση υποκατάστατου προσώπου στην εκτέλεση της υπηρεσίας από τον υπόχρεο-εργαζόμενο για μέρος ή και για το σύνολο των υπηρεσιών, στην οποία ενδέχεται να ορίζονται και οι ιδιότητες των υποκατάστατων.³⁰ Ο ερμηνευτικός αυτός κανόνας δεν αφορά τη χρησιμοποίηση βοηθών

²⁶ Αυτό το κριτήριο επιμέλειας προκύπτει από τα χαρακτηριστικά του μέσου τυπικού εκπροσώπου του οικείου επαγγελματικού κλάδου.

²⁷ Εφαρμοστέο τόσο στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, όσο και στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

²⁸ Πούλλος, σε : Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, ΑΚ, Άρθρο 651 αρ.2

²⁹ Βαθρακοκοίλη, ΕΡΝΟΜΑΚ τ Γ', άρθρο 651 αρ.1

³⁰ Πούλλος, ο.π., αρ.5

που είναι χρήσιμοι στην εκτέλεση της εργασίας³¹. Ως βοηθοί που συνδράμουν απλώς στην εκτέλεση της υπηρεσίας θεωρούνται τα πρόσωπα εκείνα στα οποία έχει ανατεθεί από τον αρχικά υπόχρεο προς παροχή η εκπλήρωση κάποιας παρεπόμενης υποχρέωσης, ενώ οι υποκατάστατοι αναλαμβάνουν την εκτέλεση κάποιας κύριας υποχρέωσης από τη σύμβαση.³²

Ο προσωποπαγής χαρακτήρας της σύμβασης παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών προκύπτει παράλληλα και από τον κανόνα που εισάγεται στο άρθρο 675 ΑΚ (βλ. κατωτ. §2.4.2), ο οποίος εναρμονίζεται με τον ανωτέρω κανόνα του άρθρου 651 ΑΚ. Σύμφωνα με αυτόν, η σύμβαση εργασίας λύνεται αυτοδίκαια με τον θάνατο του εργαζομένου, ενώ με το θάνατο του εργοδότη η σύμβαση λύνεται μόνο εφόσον τα μέρη απέβλεψαν κυρίως στο πρόσωπο του³³.

2.3 Υποχρεώσεις εργοδότη

Κύρια υποχρέωση του εργοδότη στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών είναι η καταβολή του συμφωνημένου ή του συνηθισμένου μισθού (ΑΚ 653). Το ύψος της αμοιβής για την παροχή των υπηρεσιών καθορίζεται με βάση τη συμφωνία των μερών (ΑΚ 361).

Ενδέχεται ωστόσο να συμφωνείται ότι η αμοιβή του εργαζομένου θα συνίσταται ολικά ή κατά ένα μέρος σε ποσοστό από τα κέρδη της εργασίας (ΑΚ 654.) Σε αυτήν την περίπτωση και εφόσον ο υπολογισμός των καθαρών κερδών γίνεται βάσει των λογιστικών βιβλίων επιβάλλεται στον εργοδότη επιπλέον η υποχρέωση επίδειξης των λογιστικών βιβλίων.³⁴ Η ρύθμιση της διάταξης αυτής αποβλέπει στη διασφάλιση των συμφερόντων του εργαζομένου.³⁵

Όπως προβλέπεται στο άρθρο 655 ΑΚ, η καταβολή της αμοιβής, εάν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία ή συνήθεια, γίνεται μετά την παροχή της εργασίας. Ο κανόνας αυτός υποχρεώνει τον εργαζόμενο σε προεκπλήρωση της δικής του παροχής και αποτελεί εξαίρεση στο γενικό κανόνα της ταυτόχρονης εκπλήρωσης παροχής-αντιπαροχής (ΑΚ 374.) Εάν ο χρόνος καταβολής του μισθού δεν ορίστηκε συμβατικά, ούτε προκύπτει από τις περιστάσεις ότι η

³¹ Σιδέρης, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, άρθρο 651, αρ.1

³² Πούλλος, ο.π., αρ.6

³³ Αυτό θα συμβαίνει λχ σε περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών ιδιαίτερα προσωπικών όπως αυτές που παρέχει ο γραμματέας ή ο νοσοκόμος, όπου με το θάνατο του εργοδότη εκλείπει και το αντικείμενο της παροχής των προσωπικών υπηρεσιών.

³⁴ Σιδέρης, ο.π., άρθρο 654, αρ.1-2 · Η εν λόγω υποχρέωση αφορά την επίδειξη στον εργαζόμενο όλων των βιβλίων που εμφανίζουν την πραγματική οικονομική κατάσταση του εργοδότη και όχι μόνο των βιβλίων που ορίζονται από την εμπορική ή φορολογική νομοθεσία.

³⁵ Βαθρακοκοίλη, ο.π. , άρθρο 654 αρ.2

παροχή του εργαζομένου είναι προεκπληρωτέα, η καταβολή της αμοιβής πρέπει να γίνεται παραχρήμα, σύμφωνα με τον κανόνα του άρθρου 323 ΑΚ.³⁶

2.4 Λήξη της σύμβασης

Η σύμβαση εργασίας λύνεται, όπως κάθε σύμβαση, για λόγους γενικούς όπως είναι η αντίθετη συμφωνία, η πλήρωση διαλυτικής αίρεσης ή προθεσμίας, η σύγχυση³⁷, η ανανέωση, η αδυναμία παροχής κ.ο.κ. Η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών είναι δυνατόν να λύεται είτε αυτοδίκαια, όταν λήγει ο χρόνος για τον οποίο συνολογήθηκε η σύμβαση, είτε με καταγγελία όταν η διάρκεια της δεν ορίστηκε ούτε αυτή συνάγεται από το σκοπό και το είδος της εργασίας (ΑΚ 669). Οι διαφορετικοί τρόποι λύσης σχετίζονται με τη σύναψη της σύμβασης εργασίας ως ορισμένου ή αορίστου χρόνου αντίστοιχα.

Καταρχάς, προκειμένου μια σύμβαση εργασίας να θεωρηθεί ως ορισμένου χρόνου, θα πρέπει τα μέρη να έχουν ορίσει ρητά τη διάρκεια της, οπότε με την παρέλευση του ορισμένου χρόνου επέρχεται αυτοδίκαια και η λύση της σύμβασης. Σε περίπτωση όμως που τα μέρη δεν προσδιόρισαν τη διάρκεια της σύμβασης αλλά συνάγεται από το είδος και το σκοπό της ότι αυτή αφορά την εκτέλεση ορισμένου μόνο έργου, τότε η σύμβαση διαρκεί μέχρι την εκτέλεση του συγκεκριμένου έργου, η επέλευση της οποίας συνεπάγεται την αυτοδίκαιη λύση της συμβάσεως.³⁸ Όταν πρόκειται για σύμβαση εργασίας, η διάρκεια της οποίας δεν ορίστηκε ούτε συνάγεται από το είδος και το σκοπό της εργασίας (αορίστου χρόνου), η σύμβαση λύεται κατόπιν καταγγελίας³⁹ καθενός από τα μέρη, η οποία πρέπει να γίνεται πριν από δεκαπέντε ημέρες και επιφέρει τη λύση μετά την παρέλευση αυτής της προθεσμίας.

2.4.1 Καταγγελία

Η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών είναι δυνατόν να λύεται και δυνάμει καταγγελίας για σπουδαίο λόγο (ΑΚ 672⁴⁰ έκτακτη καταγγελία), για την οποία δεν απαιτείται η τήρηση προθεσμίας ούτε η καταβολή αποζημίωσης.

Η έννοια του σπουδαίου λόγου της καταγγελίας δεν ορίζεται στο νόμο, καθώς πρόκειται για αόριστη νομική έννοια η οποία συγκεκριμενοποιείται από το δικαστή ανάλογα με τα

³⁶ Σιδέρης, ο.π., άρθρο 655, αρ.1

³⁷ Η σύμβαση εργασίας λύνεται με τη σύμπτωση στο ίδιο πρόσωπο των ιδιοτήτων του εργοδότη και του εργαζομένου, όπως σε περίπτωση απόκτησης της επιχείρησης του πρώτου από τον δεύτερο.

³⁸ Βλ. ΑΠ 473/2007 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

³⁹ Πρόκειται σε αυτήν την περίπτωση για την τακτική καταγγελία.

⁴⁰ Πρόκειται για διάταξη αναγκαστικού δικαίου, τα μέρη δεν μπορούν να αποκλείσουν το δικαίωμα καταγγελίας για σπουδαίο λόγο.

περιστατικά της εκάστοτε περίπτωσης, τα οποία θα πρέπει να αξιολογούνται ως λόγοι που καθιστούν μη ανεκτή τη συνέχιση της σύμβασης. Κατά την κρατούσα στη νομολογία γνώμη, ως σπουδαίος λόγος καταγγελίας δύναται να θεωρηθεί κάθε γεγονός ή συμπεριφορά εξ αιτίας των οποίων, κατ' αντικειμενική κρίση και σύμφωνα με τα χρηστά ήθη, δεν μπορεί να αξιωθεί από οποιονδήποτε αντισυμβαλλόμενο η συνέχιση της συμβάσεως εργασίας.⁴¹

Τα περιστατικά αυτά που συνιστούν σπουδαίο λόγο καταγγελίας ενδέχεται να αφορούν είτε τον εργαζόμενο, είτε τον εργοδότη. Δεν είναι απαραίτητο να οφείλονται σε πταίσμα του καταγγέλλοντος ή του αντισυμβαλλομένου του. Ωστόσο η υπαιτιότητα του καταγγελλόμενου συναξιολογείται στην κρίση για την ύπαρξη ή μη σπουδαίου λόγου. Η πρόκληση ζημίας στον καταγγέλοντα δεν επηρεάζει επίσης την κρίση για την ύπαρξη σπουδαίου λόγου⁴². Η παράβαση των συμβατικών υποχρεώσεων εκ μέρους του ενός αντισυμβαλλομένου αποτελεί συνήθη λόγο καταγγελίας της σύμβασης εκ μέρους του έτερου συμβαλλομένου.⁴³ Ειδικά εάν ο σπουδαίος λόγος καταγγελίας συνίσταται σε αθέτηση της σύμβασης και αυτή είναι υπαίτια, εκείνος που την αθέτησε υποχρεούται και σε αποζημίωση (ΑΚ 673).⁴⁴

2.4.2 Λύση λόγω θανάτου

Ως λόγος λύσεως της σύμβασης εργασίας προβλέπεται ακόμη ο θάνατος του ενός συμβαλλομένου. Ο κανόνας που εισάγει η συγκεκριμένη διάταξη είναι σύμφυτος με τον κανόνα της αυτοπρόσωπης εκτέλεσης της σύμβασης που καθιερώνει το άρθρο 651 ΑΚ.

Όπως ορίζεται στο άρθρο 675 ΑΚ, η σύμβαση λύνεται με το θάνατο του εργαζομένου, ενώ με το θάνατο του εργοδότη η σύμβαση λύνεται μόνο όταν τα μέρη απέβλεψαν κυρίως στο πρόσωπο του. Οι αξιώσεις (χρηματικές) του εργαζομένου που υφίστανται κατά το χρόνο θανάτου του εργοδότη, δεν αποσβήνονται αλλά περιέρχονται στους κληρονόμους του.⁴⁵ Ο θάνατος του εργαζομένου έχει ως συνέπεια την αυτοδίκαιη λύση της συμβάσεως. Συνεπώς η συνέχιση της σύμβασης από τους κληρονόμους του εργαζομένου και η αποδοχή της προσφοράς των υπηρεσιών τους από τον εργοδότη, θεωρείται νέα αυτοτελής σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

⁴¹ Βλ. ΑΠ 349/1990, ΑΠ 396/1993, ΑΠ 1247/2002 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

⁴² *Αγγραφιώτης*, σε : Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, ΑΚ, Άρθρο 672 αρ.5-6

⁴³ Λ.χ. παράβαση της υποχρέωσης παροχής της εργασίας εκ μέρους του εργαζομένου, συχνή και αδικαιολόγητη καθυστέρηση καταβολής της αμοιβής εκ μέρους του εργοδότη.

⁴⁴ Κατ' εξαίρεση επιβάλλεται υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης στην έκτακτη καταγγελία.

⁴⁵ *Βαθρακοκοίλη*, ο.π., άρθρο 675 αρ.2

Αντίθετα, ο θάνατος του εργοδότη καταρχήν δε συνιστά λόγο λύσης της σύμβασης,⁴⁶ αλλά μόνο κατ' εξαίρεση οδηγεί στη λύση της όταν τα μέρη απέβλεψαν κυρίως στο πρόσωπο του, ήτοι στην παροχή εργασίας από τον εργαζόμενο στον εργοδότη προσωπικά. Αυτό θα συμβαίνει σε περιπτώσεις κατά τις οποίες αντικείμενο της σύμβασης παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών είναι η προσφορά από τον εργαζόμενο προσωπικών υπηρεσιών στον εργοδότη (όπως λχ αυτές που παρέχει ένας γραμματέας ή αποκλειστικός νοσοκόμος), ώστε με το θάνατο του τελευταίου να εκλείπει και το αντικείμενο της σύμβασης.⁴⁷ Στην περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο δύναται, κατά την κρίση του, να επιδικάσει στον εργαζόμενο εύλογη αποζημίωση, για την καταβολή της οποίας βαρύνονται οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος εργοδότη. Το ύψος της αποζημίωσης καθορίζεται ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες και τις περιστάσεις,⁴⁸ όπως είναι η οικονομική κατάσταση των διαδίκων μερών, η ηλικία του εργαζομένου, η διάρκεια της εργασιακής σχέσης⁴⁹.

2.4.3 Εμπιστευτικές εργασίες

Εμπιστευτικές θεωρούνται οι εργασίες, οι οποίες συνδέονται στενά με το πρόσωπο του παρέχοντος αυτές λόγω των ιδιαίτερων ικανοτήτων και γνώσεων του, όπως είναι οι εργασίες που παρέχουν οι ιατροί, μηχανικοί, δάσκαλοι. Αυτού του είδους οι συμβάσεις, μπορούν να καταγγελθούν και χωρίς σπουδαίο λόγο, κατ' εξαίρεση από το άρθρο 672 ΑΚ. Πρόκειται για άτακτη καταγγελία, με τη γνωστοποίηση της οποίας στον αντισυμβαλλόμενο, επέρχεται άμεσα η λύση της σύμβασης.⁵⁰ Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η μη παροχή των υπηρεσιών στα πλαίσια διαρκούς σχέσης, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο και χωρίς πάγιο μισθό. Εάν επομένως ο εργαζόμενος τελεί σε διαρκή σχέση με πάγιο μισθό, για την καταγγελία τίθεται σε εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 672 ΑΚ (καταγγελία για σπουδαίο λόγο).

Η εν λόγω σύμβαση, εφόσον μπορεί να καταγγελθεί οποτεδήποτε και χωρίς σπουδαίο λόγο είναι ελευθέρως μετακλητή σύμβαση όπως και η σύμβαση της εντολής, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 724-725 ΑΚ.

⁴⁶ Οπότε η σύμβαση εργασίας συνεχίζεται αυτοδικαίως με τους κληρονόμους του εργοδότη, οι οποίοι υποχρεούνται να δεχτούν την εργασία που προσφέρει ο εργαζόμενος.

⁴⁷ *Αγραφιώτης*, ο.π., Άρθρο 675 αρ.5

⁴⁸ Βλ. Εφ.Θεσσ 483/2004 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

⁴⁹ Βλ. ΑΠ 882/2007 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

⁵⁰ *Βαθρακοκόιλη*, ο.π., άρθρο 676 αρ.1

3. Η εντολή

3.1 Έννοια και νομική φύση

3.1.1 Έννοια

Εντολή είναι η σύμβαση, με την οποία ο ένας συμβαλλόμενος (εντολέας) αναθέτει στον άλλον (εντολοδόχο) τη χωρίς αμοιβή διεξαγωγή υπόθεσης⁵¹. Στις συναλλαγές, ο όρος «εντολή» χρησιμοποιείται ευρέως και καταλαμβάνει κάθε μονομερή δήλωση βούλησης με την οποία ένα πρόσωπο εντέλλεται για τη διενέργεια συγκεκριμένης -νομικής ή υλικής- πράξεως. Ο όρος χρησιμοποιείται επίσης και για οδηγίες ή υποδείξεις που παρέχονται προς συγκεκριμένο πρόσωπο στο πλαίσιο κάποιας ήδη υφιστάμενης σχέσης (λχ σύμβασης έργου ή εταιρείας.)⁵² Η σύμβαση εντολής, μπορεί να καταρτισθεί ρητά ή και σιωπηρά αρκεί μόνο να προκύπτει η σύναψη της, δηλαδή η σύμπτωση της δήλωσης της βούλησης των μερών και δεν υπόκειται σε κανένα τύπο.⁵³

3.1.2 Αντικείμενο

Αντικείμενο της σύμβασης, κατά το άρθρο 713 ΑΚ, είναι η διεξαγωγή υπόθεσης του εντολέα. Ως διεξαγωγή νοείται η διενέργεια όλων των απαραίτητων θετικών πράξεων⁵⁴ προς διεξαγωγή της υπόθεσης, ενώ ως υπόθεση νοείται οποιοδήποτε ζήτημα που διεκπεραιώνεται για λογαριασμό και προς το συμφέρον του εντολέα. Η προς διεκπεραίωση πράξη δεν είναι απαραίτητο να εκτελείται υπό τον πλήρη έλεγχο του εντολέα, ενώ είναι δυνατόν ο εντολοδόχος να λειτουργεί είτε ως άμεσος αντιπρόσωπος (στο όνομα του εντολέα), είτε ως έμμεσος αντιπρόσωπος (για λογαριασμό του εντολέα.) Σε κάθε περίπτωση, η υπόθεση είναι αναγκαίο να εκτελείται προς το συμφέρον του εντολέα, ενώ ενδέχεται να αφορά ταυτόχρονα και το συμφέρον τρίτου (λχ εντολή με αντικείμενο τη δωρεά) ή και του εντολοδόχου (λχ εξόφληση κοινού χρέους), όχι όμως μόνο το συμφέρον του εντολοδόχου.⁵⁵ Στην τελευταία περίπτωση δεν θα πρόκειται για εντολή, αλλά για απλή συμβουλή ή σύσταση (ΑΚ 729), μη υποχρεωτική για τον εντολοδόχο.

⁵¹ Καράσης, σε : Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, ΑΚ, Άρθρο 713 αρ.1 · άρθρο 713 ΑΚ : «Με τη σύμβαση της εντολής ο εντολοδόχος έχει υποχρέωση να διεξαγάγει χωρίς αμοιβή την υπόθεση που του ανέθεσε ο εντολέας.»

⁵² Τουντόπουλος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, άρθρο 713 αρ.1

⁵³ Βλ.ΕφΑθ 4765/2005, ΠΙΠΑΘ 5058/2018, ΕφΑθ 4984/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁵⁴ Ήτοι πράξεων που απαιτούν ανάλωση ανθρώπινης ενέργειας, εργασία· ανοχή ή παράλειψη πράξεων δεν θεωρείται διεξαγωγή υπόθεσης υπό την ανωτέρω έννοια.

⁵⁵ Καράσης, ο.π., αρ.15

Η δραστηριότητα αυτή του εντολοδόχου δεν είναι απαραίτητο να είναι αποτιμητή σε χρήμα, ενώ ενδέχεται να αφορά την κατάρτιση δικαιοπραξιών ή οιονεί δικαιοπραξιών ή και τη διενέργεια υλικών πράξεων (λχ εντολή προς αγορά ακινήτου, σύναψη δανείου, είσπραξη απαιτήσεως, ή και ενέργεια διαδικαστικών πράξεων, όπως η έγερση αγωγής κ.ο.κ) Ο ακριβής καθορισμός του αντικειμένου της εντολής ήδη κατά την κατάρτιση της δεν είναι επίσης απαραίτητος, αρκεί ο καθορισμός του γενικού πλαισίου εντός του οποίου θα πρέπει να εκτελεστεί η εντολή· δεν αποκλείεται άλλωστε, κατά την εκπλήρωση της σύμβασης, το αντικείμενο να εξειδικεύεται με την παροχή επιμέρους οδηγιών εκ μέρους του εντολέα.⁵⁶ Το ειδικότερο αντικείμενο της εντολής προσδιορίζεται από την ερμηνεία της σύμβασης (ΑΚ 173,200).⁵⁷

3.1.3 Νομική φύση

Η εντολή, διακρινόμενη από τις απλές σχέσεις φιλοφροσύνης, αποτελεί σύμβαση, ενοχική, υποσχετική, συναινετική, διαρκή⁵⁸, χαριστική και αιτιώδη (με αιτία την ελευθεριότητα). Τη σύμβαση διακρίνει ο εμπιστευτικός και προσωπικός χαρακτήρας⁵⁹ (βλ.κατωτ.αρ.715 ΑΚ). Πρόκειται για σύμβαση ετεροβαρή καθώς δημιουργείται μια μόνο κύρια υποχρέωση προς παροχή εις βάρος του εντολοδόχου και αντίστοιχο δικαίωμα του εντολέα και ειδικότερα ατελώς ετεροβαρή, υπό την έννοια ότι κατά τη λειτουργία της σύμβασης ενδέχεται να δημιουργηθούν υποχρεώσεις και εις βάρος του εντολέα, οι οποίες ωστόσο δεν υπέχουν θέση ανταλλάγματος⁶⁰.

3.1.4 Το άμισθο της εντολής

Όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 713 ΑΚ, η διεξαγωγή της υπόθεσης από τον εντολοδόχο οφείλει να πραγματοποιείται χωρίς αμοιβή. Ως αμοιβή νοείται όχι μόνο η χρηματική, αλλά και κάθε είδους αντάλλαγμα που παρέχεται ως αντιπαροχή για τη διεξαγωγή της υπόθεσης⁶¹. Η έλλειψη αμοιβής αποτελεί το διακριτικό γνώρισμα της εντολής για την εννοιολογική οριοθέτηση

⁵⁶ Βλ. άρθρο 717 αρ.2 ΑΚ · Τουντόπουλος, ο.π., αρ.11

⁵⁷ Φίλιος Π., Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, 9^η εκδ., §94, Β

⁵⁸ Κατά κανόνα· εκτός εάν η διεξακτέα υπόθεση εξαντλείται σε μία μοναδική ενέργεια.

⁵⁹ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.4 · έτσι δικαιολογούνται και ορισμένες διαφορετικές από άλλες συγγενείς συμβάσεις ρυθμίσεις, όπως η ευθύνη του εντολοδόχου για κάθε πταίσμα (ΑΚ 714), ή το αμοιβαίο δικαίωμα ελεύθερης λύσης της σύμβασης οποτεδήποτε (ΑΚ 724, 725).

⁶⁰ Κατά την εκπλήρωση της εντολής, ο εντολοδόχος ενδέχεται να υποβάλλεται σε δαπάνες, τις οποίες οφείλει να αποδώσει ο εντολέας (βλ ΑΚ 722.) Η υποχρέωση αυτή δεν αποτελεί ωστόσο το αντιστάθμισμα για την υποχρέωση προς παροχή που ανέλαβε ο εντολοδόχος, αλλά υποχρέωση εκ του νόμου και της φύσεως της εντολής · ως ατελώς ετεροβαρής η εντολή υπόκειται στους κανόνες των ετεροβαρών συμβάσεων.

⁶¹ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.6

της από άλλες συμβάσεις, ιδίως για τη διάκριση της από άλλες συγγενείς συμβάσεις παροχής υπηρεσιών έμμισθες, όπως είναι η σύμβαση εργασίας ή έργου. Η εκ των υστέρων καταβολή αμοιβής στον εντολοδόχο, δεν είναι ωστόσο αντίθετη στη φύση της εντολής.

Κατά την άποψη που υποστηρίζεται στη θεωρία, η καταβολή έστω και ελάχιστης αμοιβής μεταβάλλει τη νομική φύση της σύμβασης, οπότε σε περίπτωση σύναψης σύμβασης διεξαγωγής αλλότριας υπόθεσης έναντι ανταλλάγματος, θα πρόκειται κατά περίπτωση και βάσει της ερμηνείας, ενδεχομένως είτε για σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, είτε για σύμβαση έργου⁶². Το άμισθο, ανάγεται έτσι σε ουσιώδες στοιχείο της σύμβασης εντολής.

Η ως άνω κρατούσα στη θεωρία γνώμη δεν αποδέχεται το συμβατικό μόρφωμα της «έμμισθης εντολής», το οποίο καταργήθηκε με την εισαγωγή του ΑΚ⁶³, αλλά δέχεται την εντολή αποκλειστικά ως άμισθη σχέση, σύμφωνα και με το πρότυπο που ακολούθησε ο Εισηγητής του Προσχεδίου των διατάξεων του Ενοχικού Δικαίου του ΑΚ⁶⁴.

Με βάση την άποψη αυτή, στην «έμμισθη εντολή» δεν είναι δυνατόν να εφαρμόζονται οι κανόνες της –άμισθης κατά τον ΑΚ- εντολής (λχ ο κανόνας της ελεύθερης ανακλήσεως, ΑΚ 724), καθώς αυτό θα οδηγούσε σε καταστρατήγηση κανόνων δημόσιας τάξης των άλλων εμμίσθων συμβάσεων, όπως οι διατάξεις ΑΚ 669§2, 672 που αφορούν την καταγγελία υπό περιορισμούς.⁶⁵ Αντίθετα, ενδεχόμενη συμφωνία περί αμοιβής καθιστά ανυπόστατη τη σύμβαση ως εντολή· επιτρεπόμενη ωστόσο είναι η μετατροπή της σύμβασης (ΑΚ 182) σε άλλη έμμισθη σύμβαση παροχής υπηρεσιών, όπως σύμβαση εργασίας ή έργου.⁶⁶ Δυνατή έτσι καθίσταται μόνο η έμμεση εφαρμογή των κανόνων της εντολής, μέσω των ανωτέρω συμβάσεων.

Κατά άλλη άποψη, απολύτως κρατούσα στη νομολογία, η σύμβαση εντολής είναι δυνατόν να συμφωνηθεί και ως έμμισθη. Η γνώμη αυτή στηρίζεται στο επιχείρημα ότι η διάταξη του άρθρου 713 ΑΚ δεν αποτελεί κανόνα αναγκαστικού δικαίου, με αποτέλεσμα τα συμβαλλόμενα μέρη να μπορούν, λόγω και της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361), να συμφωνήσουν εκ των προτέρων την καταβολή αμοιβής στον εντολοδόχο σε μία σύμβαση εντολής. Η περί αμοιβής, όμως, συμφωνία πρέπει να είναι ρητή, γιατί ο κανόνας του άρθρου 713 ΑΚ περί του «αμίσθου» της εντολής μόνο με ρητή συμφωνία μπορεί να διασπασθεί. Με βάση τη δεύτερη αυτή άποψη, σε περίπτωση σύμβασης έμμισθης εντολής, εφαρμόζονται ευθέως οι

⁶² Τουντόπουλος, ο.π., αρ.7

⁶³ Κατ'εφαρμογή των άρθρων 1 και 3 ΕισΝακ, σε συνδυασμό με το ΑΚ 713.

⁶⁴ Βλ. ΕισΕκθΠρσχΕν, σελ. 225 επ, 231

⁶⁵ Καραάσης, σε : Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, ΑΚ, Άρθρο 713 αρ.10

⁶⁶ Καραάσης, ο.π., αρ.10

διατάξεις περί εντολής –και όχι οι διατάξεις της σύμβασης εργασίας ή έργου- εκτός από εκείνες που δεν συνάδουν με τον έμμισθο χαρακτήρα της σύμβασης, ιδίως η διάταξη της ΑΚ 724 περί ελεύθερης ανακλήσεως της εντολής.⁶⁷

3.2 Υποχρεώσεις εντολοδόχου

Κύρια συμβατική υποχρέωση του εντολοδόχου, η οποία προκύπτει από την ίδια την έννοια της εντολής (713 ΑΚ), αποτελεί η υποχρέωση διεξαγωγής της αναληφθείσας υπόθεσης του εντολέα, χωρίς δικαίωμα υποκατάστασης (ΑΚ 715). Ο εντολοδόχος δεν δύναται να απαιτήσει από τον εντολέα τη διεξαγωγή της υπόθεσης, επικαλούμενος αντίστοιχο δικαίωμα εκτελέσεως της εντολής, εκτός εάν κατ' εξαίρεση αυτή αφορά και στο συμφέρον του ίδιου και έχει ταυτόχρονα αποκλειστεί το δικαίωμα ανακλήσεως της (κατά τα οριζόμενα στο άρ.724 εδ.2 ΑΚ).⁶⁸

Εκτός από την ανωτέρω κύρια υποχρέωση, ο εντολοδόχος βαρύνεται και με πρόσθετες υποχρεώσεις εκ της καλής πίστεως (288 ΑΚ). Ο ιδιαίτερα προσωπικός και εμπιστευτικός χαρακτήρας της εντολής ως ατελώς ετεροβαρούς συμβάσεως, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πρόσθετης, παρεπόμενης υποχρεώσεως προς προστασία των συμφερόντων του εντολέα⁶⁹, η οποία απορρέει από τη γενική ρήτρα της καλής πίστεως (288 ΑΚ). Το συμφέρον του εντολέα αποτελεί έτσι κριτήριο για την προσήκουσα εκπλήρωση της παροχής του εντολοδόχου. Τέτοιες παρεπόμενες υποχρεώσεις που συντελούν στην επίτευξη του συμφέροντος του εντολέα αποτελούν λχ η υποχρέωση εχεμύθειας για τις συνθήκες διεξαγωγής της υπόθεσης, ειδοποίησεως για ενδεχόμενους κινδύνους ή ζημιές, διαφύλαξης των δοθέντων για την εκτέλεση της εντολής κ.ο.κ⁷⁰

Ως προς την ευθύνη του εντολοδόχου, σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων του, το άρθρο 714 ΑΚ θεμελιώνει ευθύνη του για κάθε πταίσμα⁷¹, επομένως και για ελαφρά αμέλεια

⁶⁷ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.8· Βλ. ΑΠ 1363/1999, ΑΠ 1243/2005, ΜΠΡ ΑΘ (ΑΣΦ) 6844/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ · Φ. Χριστοδούλου, Τιμ Τομ Γ. Μιχαηλίδη-Νουάρου, σελ.543-545 : «Η σύμβαση έμμισθης εντολής καθίσταται αμφοτεροβαρής, όχι με μόνη την υπόσχεση ή καταβολή αμοιβής, αλλά εφόσον έχει συμφωνηθεί ή προκύπτει και αποκλεισμός του μετακλητού.»

⁶⁸ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.19 · Καρασης, σε : Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, ΑΚ, Άρθρο 713 αρ.17

⁶⁹ Βλ. ΑΠ 1115/2003 : «Από τις διατάξεις των άρθρ. 713 και 714 ΑΚ συνάγεται σαφώς, ότι ο εντολοδόχος οφείλει να διεξαγάγει την ανατεθείσα σ' αυτόν υπόθεση κατά τις οδηγίες του εντολέα του, σε περίπτωση δε έλλειψης ιδιαιτέρων οδηγιών, να πράξει κάθε τι που επιβάλλει η φύση της υπόθεσης και το συμφέρον του εντολέα του.»

⁷⁰ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.22 · Καρασης, ο.π., αρ.18

⁷¹ Όμοια με το άρθρο 330 ΑΚ, βλ.ΑΠ ΕφΑΘ 4984/2018 · Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 714 αρ.2 : «Η ρύθμιση του άρθρου 714 ΑΚ διαφοροποιεί την εντολή από τις λοιπές χαριστικές συμβάσεις (λ.χ ΑΚ 499, δωρεά) όπου αξιώνεται

και ο ίδιος υποχρεούται να ανορθώσει κάθε ζημία την οποία υπέστη ο εντολέας και η οποία είχε ως γενεσιουργό αιτία το πταίσμα του.⁷² Ο εντολοδόχος οφείλει να επιδεικνύει την επιμέλεια που καταβάλλει στις συναλλαγές ο μέσος συνετός άνθρωπος.⁷³

3.2.1 Υποκατάσταση

Υποκατάσταση υφίσταται όταν ο εντολοδόχος μεταβιβάζει με ενοχική σύμβαση την υποχρέωση του προς διεξαγωγή της υπόθεσης (εν όλω ή εν μέρει) σε τρίτο πρόσωπο (υποκατάστατος), ο οποίος αναλαμβάνει αυτοτελώς και με δική του ευθύνη τη διεξαγωγή της υπόθεσης στη θέση του εντολοδόχου.⁷⁴ Καταρχήν, ο εντολοδόχος, εφόσον δεν ορίστηκε διαφορετικά στη σύμβαση, δεν έχει το δικαίωμα να υποκαταστήσει άλλον για την εκτέλεση της εντολής (ΑΚ 715)⁷⁵. Τέτοιο δικαίωμα έχει, κατ' εξαίρεση, μόνο όταν εξαναγκαστεί από τις περιστάσεις ή, όταν συνηθίζεται η υποκατάσταση.⁷⁶

Αντιθέτως, η χρησιμοποίηση βοηθών εκπλήρωσης από τον εντολοδόχο διαφέρει από την υποκατάσταση και είναι καθόλα επιτρεπτή. Ο εντολοδόχος σε αυτήν την περίπτωση διατηρεί ο ίδιος την κύρια εκ της συμβάσεως υποχρέωση και την ευθύνη για τη διεξαγωγή της υπόθεσης, χρησιμοποιώντας παράλληλα «βοηθό». Ευθύνεται επομένως, για το πταίσμα του βοηθού όπως και για δικό του πταίσμα (ΑΚ 334§1, 714). Καθώς η διάκριση μεταξύ υποκατάστατου και βοηθού εκπλήρωσης φαίνεται δυσχερής, λαμβάνονται υπόψη ορισμένα κριτήρια υπέρ του χαρακτηρισμού ενός τρίτου ως βοηθού εκπλήρωσης, όπως η νομική ή προσωπική εξάρτηση του από τον κύριο της υπόθεσης, το είδος της ανατιθέμενης εργασίας (αν πρόκειται λχ για παρεπόμενη υποχρέωση), η άσκηση εκ μέρους του κυρίου της υπόθεσης εποπτείας ή η παροχή οδηγιών ως προς τον τρόπο εκτέλεσης της υπόθεσης.⁷⁷

από τον οφειλέτη μειωμένος βαθμός επιμέλειας (δόλος ή βαρεία αμέλεια)» «Η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογείται από τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της εντολής.»

⁷² Βλ. ΑΠ 164/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁷³ Η ευθύνη του εντολοδόχου διαφοροποιείται έτσι από την ευθύνη του εργαζομένου στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, ως προς το πρότυπο επιμέλειας το οποίο στην εντολή κρίνεται με αντικειμενικά κριτήρια (πρότυπο του μέσου συνετού συναλλασσόμενου), ενώ στην σύμβαση εργασίας κρίνεται με υποκειμενικά κριτήρια που αφορούν τις γνώσεις και ιδιαίτερες συνθήκες του συγκεκριμένου εργαζομένου.

⁷⁴ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 715 αρ.1

⁷⁵ Ο κανόνας περί απαγόρευσης της υποκατάστασης, κατ' απόκλιση από το γενικό κανόνα του άρθρου 317 ΑΚ, υποδηλώνει τον προσωποπαγή και εμπιστευτικό χαρακτήρα της εντολής. Ο κανόνας της αυτοπρόσωπης εκτέλεσης της εντολής από τον εντολοδόχο είναι επίσης όμοιος με τον κανόνα που εισάγει η ρύθμιση του άρθρου 651 ΑΚ που εφαρμόζεται αντίστοιχα στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

⁷⁶ Φίλιος Π., Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, 9^η εκδ., §94^α Α

⁷⁷ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.2 · Βλ.ΑΠ 388/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

Κατ' εξαίρεση από τον ανωτέρω γενικό κανόνα περί αυτοπρόσωπης εκτέλεσης της εντολής από τον εντολοδόχο, το ίδιο άρθρο 715 ΑΚ στο δεύτερο εδάφιο ορίζει ότι η υποκατάσταση είναι επιτρεπτή σε ορισμένες περιπτώσεις ρητά αναφερόμενες. Αρχικά, δεδομένου ότι ο κανόνας της αυτοπρόσωπης εκτέλεσης δεν συνιστά αναγκαστικό δίκαιο, είναι δυνατόν τα μέρη να προβλέψουν ρητά ή σιωπηρά στη σύμβαση το δικαίωμα υποκατάστασης. Σιωπηρή συμφωνία περί υποκατάστασης ενδέχεται να υφίσταται όταν ο εντολέας δεν έχει συμφέρον στην αυτοπρόσωπη εκτέλεση της παροχής.⁷⁸

Η ευθύνη του εντολοδόχου έναντι του εντολέα σε περίπτωση υποκατάστασης ρυθμίζεται ειδικά από το άρθρο 716 ΑΚ, και διαφοροποιείται ανάλογα με το αν η υποκατάσταση γίνεται με ή χωρίς δικαίωμα.

Σε περίπτωση υποκατάστασης χωρίς δικαίωμα -βάσει του άρθρου 715 ΑΚ- η ευθύνη του εντολοδόχου διαμορφώνεται ως εξής : καθώς η ανεπίτρεπτη υποκατάσταση συνιστά πλημμελή εκπλήρωση της παρεπόμενης υποχρέωσης προς αυτοπρόσωπη εκτέλεση της εντολής, ο εντολοδόχος υποχρεούται να αποζημιώσει τον εντολέα για τη ζημία που του προκλήθηκε από την ανεπίτρεπτη υποκατάσταση, ενώ ευθύνεται για το πταίσμα του υποκατάστατου σαν να ήταν δικό του πταίσμα (κατά τα άρθρα 714, 330 ΑΚ). Η ευθύνη του εντολοδόχου διαμορφώνεται εν προκειμένω όμοια με την ευθύνη του κυρίου της υπόθεσης για πράξεις του βοηθού εκπλήρωσης κατά την ΑΚ 334, καθώς και στις δύο περιπτώσεις δεν μεταβιβάζεται η υποχρέωση προς παροχή στον τρίτο αλλά αποκλειστικά υπεύθυνος για τη μη εκπλήρωση παραμένει ο κύριος της υπόθεσης ή ο εντολοδόχος αντίστοιχα.⁷⁹

Σε περίπτωση αντίθετα υποκατάστασης με δικαίωμα, η ευθύνη του εντολοδόχου είναι περιορισμένη. Ο εντολοδόχος ευθύνεται μόνο για πταίσμα ως προς την επιλογή του υποκατάστατου και ως προς τις οδηγίες που του έδωσε.⁸⁰ Το πταίσμα ως προς την επιλογή του υποκατάστατου κρίνεται βάσει των ιδιοτήτων του, της φύσεως της διεξαχθείσας υπόθεσης και των γενικότερων συνθηκών της σύμβασης. Για τη γέννηση ευθύνης του εντολοδόχου λόγω παροχής λανθασμένων ή ασαφών οδηγιών στον υποκατάστατο, σε περίπτωση επιτρεπτής

⁷⁸ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.6

⁷⁹ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 716 αρ.2

⁸⁰ Εισάγεται εδώ απόκλιση από το γενικό κανόνα της ευθύνης για κάθε πταίσμα (334 ΑΚ), η οποία δικαιολογείται τόσο από τον προσωπικό χαρακτήρα της εντολής όσο και από το γεγονός ότι αντικείμενο της σύμβασης είναι η εκτέλεση μιας ξένης υπόθεσης, η διεξαγωγή της οποίας επιτρεπτά μεταβιβάζεται σε τρίτο-υποκατάστατο, οπότε η αντικειμενική ευθύνη του εντολοδόχου κρίνεται εδώ ιδιαίτερα επαχθής.

υποκατάστασης, απαραίτητη είναι η συνδρομή αιτιώδους συνάφειας ανάμεσα στις εσφαλμένες οδηγίες και τη ζημία που προκλήθηκε στον εντολέα.⁸¹

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι η υποκατάσταση (επιτρεπτή) οδηγεί σε αλλοίωση της κύριας σύμβασης εντολής, καθώς αφενός ο εντολέας δεν δύναται πλέον να στραφεί κατά του εντολοδόχου για τις αξιώσεις του από τη σύμβαση, αφετέρου οι αντίστοιχες υποχρεώσεις του εντολοδόχου μετατρέπονται σε αξιώσεις του ίδιου κατά του υποκατάστατου.⁸² Δημιουργείται έτσι το ζήτημα της σχέσεως μεταξύ του εντολέα και του υποκατάστατου, τρίτου. Προκειμένου ο εντολέας να στραφεί απευθείας κατά του υποκατάστατου για τυχόν αξιώσεις του από μη εκπλήρωση ή πλημμελή εκπλήρωση της σύμβασης, θα έπρεπε να προηγηθεί εκχώρηση της αντίστοιχης απαίτησης του εντολοδόχου (ΑΚ 719) προς τον εντολέα. Η διαδικασία αυτή θα ήταν ωστόσο ιδιαίτερα χρονοβόρα και ανεπιεικής για τον εντολέα⁸³. Για το λόγο αυτό το άρθρο 716 παρ. 3 ΑΚ, διασπώντας την αρχή της σχετικότητας των ενοχών, ορίζει ότι ο εντολέας μπορεί να ασκήσει απευθείας κατά του υποκατάστατου τις αγωγές που έχει εναντίον του τελευταίου ο εντολοδόχος (λχ περί λογοδοσίας ή απόδοσης των κτηθέντων).

3.2.2 Παρέκκλιση από τα όρια της εντολής

Η διάταξη του άρθρου 717 ΑΚ, θέτει κάποιες προϋποθέσεις που κατ' εξαίρεση οδηγούν στο επιτρεπτό της παρεκκλίσεως του εντολοδόχου από τα όρια της εντολής, ήτοι τα όρια της υποχρεώσεως του προς παροχή. Η οριοθέτηση των υποχρεώσεων του εντολοδόχου κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική σε μια σύμβαση παροχής υπηρεσιών⁸⁴—όπως είναι και η εντολή— όπου στον οφειλέτη παρέχεται εκ των πραγμάτων κάποια πρωτοβουλία ως προς την εκτέλεση της ξένης υπόθεσης.⁸⁵

Οι επιμέρους όροι της σύμβασης, εξειδικεύονται μέσω οδηγιών που παρέχονται από τον εντολέα ή τρίτο νομιμοποιούμενο πρόσωπο. Πρόκειται για μονομερείς, απευθυντές δηλώσεις βουλήσεως του εντολέα προς τον εντολοδόχο, με περιεχόμενο τον τόπο, τον τρόπο, τα μέσα, το χρόνο διεξαγωγής της υπόθεσης. Οι οδηγίες συνήθως παρέχονται ρητώς κατά τη σύναψη της

⁸¹ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.4

⁸² Καράσης, ο.π., άρθρο 716 αρ.4

⁸³ ιδίως λόγω και της μειωμένης ευθύνης του εντολοδόχου στην περίπτωση της επιτρεπτής υποκατάστασης - άρθρο 716.παρ 2 ΑΚ

⁸⁴ Το άρθρο 717 ΑΚ εκφράζει ένα γενικότερο κανόνα που διέπει τις συμβάσεις με αντικείμενο τη διεξαγωγή ξένης υπόθεσης και εφαρμόζεται αναλογικά και στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

⁸⁵ Καράσης, σε : ο.π., Άρθρο 717 αρ.1

σύμβασης, οπότε ο εντολοδόχος υποχρεούται να συμμορφωθεί με αυτές.⁸⁶ Οδηγίες αντίθετα, που παρέχονται μετά τη σύναψη και πριν την εκτέλεση της σύμβασης είναι δεσμευτικές για τον εντολοδόχο μόνο εάν προκύπτει -λαμβάνοντας υπόψιν την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη- ότι δεν επιβαρύνουν υπέρμετρα τη θέση του. Σε κάθε περίπτωση, ακόμα και όταν πρόκειται για μη δεσμευτικές οδηγίες, ο εντολοδόχος οφείλει να ενημερώνει τον εντολέα (υποχρέωση πληροφόρησης, άρθρο 718 ΑΚ) για την τυχόν απόφαση του να μην τις ακολουθήσει. Οι οδηγίες είναι ελεύθερα ανακλητές (κατά το άρθρο 724 ΑΚ), εφόσον δεν έχει συμφωνηθεί το ανέκκλητο και το μέρος της σύμβασης στο οποίο αναφέρονται δεν έχει ακόμα εκπληρωθεί.⁸⁷

Παρέκκλιση από τα όρια της εντολής, συνιστά η μη τήρηση από τον εντολοδόχο των ως άνω δεσμευτικών οδηγιών.⁸⁸ Η ανεπίτρεπτη παρέκκλιση συνιστά πλημμελή εκπλήρωση της παροχής, με συνέπεια, μεταξύ των άλλων, ο εντολέας να δικαιούται να απαιτήσει αποζημίωση, κατ' άρθ. 714 ΑΚ, λόγω της υπαίτιας αυτής πλημμελούς εκπλήρωσης.⁸⁹

Κατ' εξαίρεση και κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 717 ΑΚ, η παρέκκλιση είναι επιτρεπτή όταν συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: ο εντολοδόχος αδυνατεί να ειδοποιήσει τον εντολέα για την επικείμενη παρέκκλιση (οποιοδήποτε είδους αδυναμία) και ταυτόχρονα συνάγεται ότι ο εντολέας θα επέτρεπε την παρέκκλιση εάν γνώριζε τα περιστατικά που την προκάλεσαν· αναζητείται εν προκειμένω η υποθετική βούληση του εντολέα, με κριτήρια αντικειμενικά. Λαμβάνεται υπόψη ιδίως, η φύση της υπόθεσης και οι δυσμενείς συνέπειες που θα είχε για τον εντολέα η καθυστέρηση διεξαγωγής της.

Παρόλο που η παρέκκλιση αποτελεί δικαίωμα του εντολοδόχου («μπορεί να παρεκκλίνει...»), σε κάποιες εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να αποτελέσει υποχρέωση του. Αυτό θα συμβαίνει σε περιπτώσεις όπου η συμμόρφωση με τα όρια της εντολής θα επέφερε βέβαιη ζημία σε βάρος του εντολέα και συνάγεται ότι ο τελευταίος θα επέβαλε την παρέκκλιση εάν γνώριζε τις συνθήκες που επικρατούσαν κατά την εκτέλεση της εντολής (τέτοια υποχρέωση θα θεμελιώνεται στο άρθρο 288 ΑΚ ως παρεπόμενη, εκ της καλής πίστεως επιβαλλόμενη).⁹⁰

⁸⁶ Εκτός εάν τα συμβαλλόμενα μέρη απέβλεψαν στις εξειδικευμένες γνώσεις ή την εμπειρία του εντολοδόχου, οπότε ο τελευταίος δικαιούται να προβάλλει αντιρρήσεις ως προς το περιεχόμενο των οδηγιών.

⁸⁷ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 717 αρ.3,5

⁸⁸ Λχ σε μια σύμβαση εντολής προς πώληση ακινήτου, ο εντολοδόχος πωλεί με τίμημα μικρότερο ή μεγαλύτερο από εκείνο που του είχε υποδείξει ο εντολέας · Βλ.ΕφΠατρ 412/2003 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

⁸⁹ Βλ.ΕφΑθ 3821/2004 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

⁹⁰ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.7,8

3.2.3 Παροχή πληροφοριών και λογοδοσία

Όπως ανωτέρω ελέχθη, μοναδική κύρια υποχρέωση του εντολοδόχου από τη σύμβαση εντολής συνιστά η υποχρέωση προς διεξαγωγή της υπόθεσης του εντολέα, ενώ παρεπόμενες υποχρεώσεις προκύπτουν τόσο από την καλή πίστη (288 ΑΚ), όσο και εκ του νόμου, και συγκεκριμένα με τις διατάξεις των άρθρων 718, 719, 720 ΑΚ.

Η διάταξη του άρθρου 718 ΑΚ ρυθμίζει την υποχρέωση του εντολοδόχου προς παροχή πληροφοριών στον εντολέα σχετικά με την ανατεθείσα σε αυτόν υπόθεση και προς λογοδοσία μετά το πέρας της εντολής. Παρόλο που η συγκεκριμένη υποχρέωση καθιερώνεται στο νόμο, θα μπορούσε να συναχθεί και ερμηνευτικά ως υποχρέωση απορρέουσα από την καλή πίστη (288 ΑΚ) αλλά και από το άρθρο 303 ΑΚ όσον αφορά την ειδικότερη υποχρέωση λογοδοσίας. Άλλωστε, από την ίδια τη φύση της εντολής προκύπτει ότι ο εντολέας οφείλει να είναι ενημερωμένος για την εξέλιξη της υπόθεσης που διεξάγεται προς το συμφέρον του.⁹¹ Αμφότερες οι ως άνω υποχρεώσεις είναι προεκπληρωτέες, με συνέπεια να μην υφίσταται δικαίωμα επισχέσεως του εντολοδόχου (ΑΚ 325 επ.) για αξιώσεις του κατά του εντολέα (λχ εκ των αρ.722, 723 ΑΚ).

Ως πληροφορία θεωρείται ό,τι σχετίζεται με την ανατεθείσα υπόθεση και είναι αντικειμενικά κρίσιμο για τον εντολέα, και χρήσιμο ώστε να χορηγήσει σχετικές οδηγίες στον εντολοδόχο. Η έκταση και η συχνότητα παροχής των πληροφοριών εξαρτάται και από το εύρος της διακριτικής ευχέρειας που έχει παρασχεθεί στον εντολοδόχο.⁹² Έτσι, ο εντολοδόχος οφείλει να πληροφορεί τον εντολέα για τυχόν εμπόδια, που συναντά στην εκτέλεση της εντολής ή για το αδύνατο της εκτελέσεώς της, αν, δε, παραβεί την υποχρέωσή του αυτή, καθίσταται υπόχρεος σε αποκατάσταση της ζημίας, την οποία υφίσταται ο απληροφόρητος εντολέας του. Η παράλειψη ενημέρωσης ενδέχεται να συνιστά και αδικοπραξία, εφόσον συντρέχουν οι εκ του άρθρου ΑΚ 914 προϋποθέσεις.⁹³

Μετά το πέρας της εντολής ο εντολοδόχος οφείλει λογοδοσία στον εντολέα, σύμφωνα και με τον κανόνα του άρθρου 303 ΑΚ.⁹⁴ Εάν δεν υπάρχει διαχείριση περιουσίας, ο εντολέας έχει το δικαίωμα να ζητά μόνο πληροφορίες και όχι λογοδοσία. Πριν το πέρας της εντολής είναι δυνατόν να ζητηθεί λογοδοσία, μόνο εφόσον ο εντολέας αποδεικνύει σχετικό συμφέρον (μερική

⁹¹ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 718 αρ.1

⁹² Τουντόπουλος, ο.π., αρ.3

⁹³ Βλ. ΠΠΡ ΘΕΣΣΑΛ 20101/2005 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁹⁴ Άρθρο 303 ΑΚ : «Όποιος έχει τη διαχείριση μιας ολικά ή μερικά ξένης υπόθεσης, εφόσον η διαχείριση συνεπάγεται εισπράξεις και δαπάνες, έχει υποχρέωση να λογοδοτήσει».

λογοδοσία).⁹⁵ Η υπαίτια (ΑΚ 714) παράβαση της υποχρέωσης λογοδοσίας (πλημμελής εκπλήρωση) παρέχει στον εντολέα δικαίωμα αποζημίωσης, καθώς και αρνήσεως απόδοσης των δαπανών (ΑΚ 722) και της ζημίας (ΑΚ 723).⁹⁶

3.2.4 Υποχρέωση απόδοσης

Το άρθρο 719 ΑΚ καθιερώνει την υποχρέωση του εντολοδόχου να αποδώσει στον εντολέα καθετί που έλαβε για την εκτέλεση της εντολής ή που απέκτησε από την εκτέλεση της. Πρόκειται για νόμιμη, αυτοτελή, ενοχική υποχρέωση του εντολοδόχου. Προϋπόθεση για τη γέννηση της εν λόγω υποχρέωσης, είναι η σύναψη έγκυρης εντολής και η κανονική εκτέλεση της.⁹⁷

Ο εντολοδόχος οφείλει να αποδώσει στον εντολέα -αυτούσιως-, οτιδήποτε πράγματι έλαβε ή απέκτησε στα πλαίσια εκτέλεσης της εντολής, οπωσδήποτε κατά το χρόνο λύσης της. Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα διάφορα μέσα για την εκτέλεση της εντολής όπως λχ εργαλεία ή χρήματα ή ακόμη άυλα αγαθά και έγγραφα, καθώς και δικαιώματα που τυχόν απέκτησε όπως λχ απαιτήσεις αποζημίωσης ή ακόμα και ωφελήματα⁹⁸ από την περιουσία που διαχειρίστηκε.⁹⁹

Η ανωτέρω υποχρέωση βαρύνει τον εντολοδόχο μόνο ως προς ό,τι αυτός πραγματικά απέκτησε -στην κυριότητα ή στην κατοχή του¹⁰⁰- και δεν αφορά πράγματα ή δικαιώματα που δεν έχουν ήδη αποκτηθεί ή που ο εντολοδόχος παρέλειψε να αποκτήσει. Για τη γέννηση της υποχρέωσης, είναι απαραίτητο τα αποκτηθέντα να συνδέονται με την εκτέλεση της εντολής (εσωτερική συνάφεια) και να μην περιήλθαν στον εντολοδόχο απλά επ' ευκαιρία της εκτέλεσης της (λ.χ φιλοδογήματα τρίτων προσφερόμενα στον εντολοδόχο για λόγους κοινωνικής ευπρέπειας, όχι όμως και ληφθέντα ποσά που δίνονται με σκοπό τη δωροδοκία του εντολοδόχου

⁹⁵ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.5

⁹⁶ Καραλής, ο.π., άρθρο 718 αρ.2

⁹⁷ Σε περίπτωση μη έγκυρης εντολής, ο εντολέας μπορεί να απαιτήσει απόδοση βάσει των διατάξεων περί διοίκησης αλλοτρίων ή περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

⁹⁸ Λχ αποκόμιση κέρδους λόγω επίτευξης υψηλότερου τιμήματος κατά την πώληση

⁹⁹ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 719 αρ.3

¹⁰⁰ Γίνεται η εξής διάκριση : Εάν το πράγμα ή το δικαίωμα αποκτήθηκε κατά τους κανόνες της άμεσης αντιπροσώπευσης, ο εντολέας καθίσταται απευθείας κύριος αυτού και ο εντολοδόχος υποχρεούται να αποδώσει μόνο την κατοχή του. Αντιθέτως, εάν το πράγμα ή δικαίωμα αποκτήθηκε κατά τους κανόνες της έμμεσης αντιπροσώπευσης, ο εντολοδόχος υποχρεούται να μεταβιβάσει την κυριότητα του πράγματος ή το δικαίωμα (λχ με εκχώρηση της αποκτηθείσας απαίτησης).

από τρίτους, καθώς αυτά δύνανται να επηρεάσουν τη βούληση του εντολοδόχου εις βάρος του εντολέα, οπότε είναι αποδοτέα κατ' άρθρο 719 ΑΚ).¹⁰¹

Η αθέτηση της ανωτέρω υποχρέωσης συνεπάγεται ότι ο εντολοδόχος οφείλει να ανορθώσει κάθε ζημία, θετική και αποθετική, την οποία υπέστη ο εντολέας από την παράβαση της υποχρέωσης απόδοσης και η οποία έχει ως γενεσιουργό αιτία πταίσμα του (ακόμη και ελαφρά αμέλεια, ΑΚ 714), σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 297, 298, 330 ΑΚ.

Εφόσον δε συντρέχουν οι προϋποθέσεις της αδικοπραξίας, δηλαδή παράνομη και υπαίτια ιδιοποίηση των δοθέντων προς εκτέλεση της εντολής χρημάτων ή των αποκτηθέντων για λογαριασμό του εντολέα πραγμάτων, υφίσταται και υποχρέωση του εντολοδόχου, κατά τις διατάξεις του άρθρου 914 ΑΚ σε συνδυασμό με αυτές του άρθρου 375 ΠΚ, να αποδώσει τα ληφθέντα ή την αξία των αποκτηθέντων πραγμάτων, ως αποζημίωση. Επομένως, ο εντολοδόχος διαπράττει υπεξαίρεση, όταν αρνείται να αποδώσει στον εντολέα καθετί που έλαβε, κατ' άρθρο 719 ΑΚ, καθώς και ό,τι προκαταβλήθηκε σε αυτόν, κατ' άρθρο 721 ΑΚ, από τον εντολέα, για την εκτέλεση της εντολής, δεδομένου ότι δεν καθίσταται κύριος των δοθέντων σε αυτόν από τον εντολέα, για την εκτέλεση της εντολής.¹⁰²

Ειδικά για την περίπτωση χρησιμοποίησης από τον εντολοδόχο χρημάτων του εντολέα, δοθέντων προς εκτέλεση της εντολής ή αποκτηθέντων από την εκτέλεση της, το άρθρο 720 ΑΚ προβλέπει ότι ο εντολοδόχος οφείλει τόκο (νόμιμο) γι' αυτά από τότε που τα χρησιμοποίησε. Δεν αρκεί η απλή λήψη των χρημάτων, χωρίς να έχει γίνει πραγματικά χρήση τους από τον εντολοδόχο. Επιπλέον, τα χρήματα θα πρέπει να περιήλθαν σε αυτόν με σκοπό την εκτέλεση της εντολής, είτε ως προκαταβολή απαραίτητων δαπανών (ΑΚ 721), είτε ως αποτέλεσμα της εκτέλεσής της.¹⁰³

Για την γέννηση της υποχρέωσης αυτής του εντολοδόχου, δεν απαιτείται η απόδειξη υπαιτιότητας του, ενώ δεν είναι απαραίτητο η χρησιμοποίηση των χρημάτων αυτών να προκάλεσε ζημία στον εντολέα. Αρκεί η απόδειξη της χρησιμοποίησης τους και το χρονικό σημείο αυτής, από το οποίο άρχεται η τοκοδοσία.¹⁰⁴ Η παράβαση της υποχρέωσης αυτής αποτελεί περίπτωση μη προσήκουσας εκπλήρωσης της σύμβασης, ή και αδικοπραξία –εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ΑΚ 914-, ενώ δεν αποκλείεται να στοιχειοθετείται και το έγκλημα της υπεξαίρεσης (375 ΠΚ).

¹⁰¹ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.4,5

¹⁰² Βλ ΑΠ 589/2017, ΑΠ 655/2011, ΑΠ 164/2008 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

¹⁰³ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 720 αρ.2

¹⁰⁴ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.4

3.3 Υποχρεώσεις εντολέα

Όπως έχει προαναφερθεί, η εντολή είναι σύμβαση ετεροβαρής η οποία δημιουργεί μονομερή εις βάρος του εντολοδόχου και μόνο κύρια υποχρέωση προς παροχή. Χαρακτηρίζεται ωστόσο ακριβέστερα ως ατελώς ετεροβαρής σύμβαση, υπό την έννοια ότι είναι δυνατόν να δημιουργηθούν και εις βάρος του εντολέα κάποιες εκ των υστέρων υποχρεώσεις. Οι υποχρεώσεις αυτές δεν αποτελούν αντιπαροχή, αλλά προκύπτουν ως έννομη συνέπεια της συμβάσεως. Η ίδια η νομική φύση της εντολής, ήτοι η διεξαγωγή ξένης υπόθεσης άνευ ανταλλάγματος, επιβάλλει ο εντολοδόχος να μην βαρύνεται και με την οικονομική κάλυψη της εκτέλεσης της εντολής.

Έτσι, στις ως άνω υποχρεώσεις που βαρύνουν τον εντολοδόχο (ΑΚ 718-720), αντιστοιχούν κάποιες εκ του νόμου υποχρεώσεις του εντολέα (ΑΚ 721-723), οι οποίες αφορούν την προκαταβολή και απόδοση των δαπανών στις οποίες προέβη ο εντολοδόχος καθώς και την ανόρθωση της τυχόν ζημίας που υπέστη ο τελευταίος κατά την εκτέλεση της εντολής.¹⁰⁵

Υποχρεώσεις εις βάρος του εντολέα, είναι επίσης δυνατόν να συνάγονται από την γενική ρήτρα της καλής πίστεως (ΑΚ 288). Τέτοιες είναι λ.χ η υποχρέωση προστασίας των συμφερόντων του εντολοδόχου, επαρκούς καθοδήγησης του (ανάλογα και με την παρεχόμενη σε αυτόν διακριτική ευχέρεια), επιστήσεως της προσοχής του σε ενδεχόμενους κινδύνους ή δυσχέρειες σε ό,τι αφορά την εκτέλεση της εντολής.¹⁰⁶

3.3.1 Υποχρέωση προκαταβολής και απόδοσης δαπανών

Η διάταξη του άρθρου 721 ΑΚ¹⁰⁷, καθιερώνει την υποχρέωση του εντολέα προς προκαταβολή στον εντολοδόχο των απαιτούμενων για την εκτέλεση της εντολής δαπανών. Πρόκειται ειδικότερα για τις δαπάνες που αντικειμενικά είναι αναγκαίες για την εκτέλεση της εντολής βάσει της φύσεως της και των περιστάσεων και είναι αποκλειστικά χρηματικές¹⁰⁸. Ο εντολοδόχος δεν καθίσταται κύριος των προκαταβληθέντων χρημάτων αλλά οφείλει να τα χρησιμοποιεί, σύμφωνα με τα όρια που έχουν τεθεί στη σύμβαση και πάντως είναι υπόχρεος σε λογοδοσία σχετικά με τον τρόπο χρήσης τους (ΑΚ 718) και σε απόδοση τους μετά το πέρας της

¹⁰⁵ Καρασής, ο.π., άρθρο 721 αρ.1

¹⁰⁶ Καρασής, ο.π., άρθρο 713 αρ.19

¹⁰⁷ Η εν λόγω διάταξη εφαρμόζεται αναλογικά και σε άλλες συμβάσεις με αντικείμενο τη διεξαγωγή ξένης υπόθεσης, όπως η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

¹⁰⁸ Υποστηρίζεται και η άποψη ότι η προκαταβολή μπορεί να αφορά και σε μη χρηματικές δαπάνες όπως λ.χ η παράδοση τίτλων προς σύναψη πώλησης.

εντολής (ΑΚ 719). Εάν ο εντολοδόχος έχει εκτελέσει ήδη την εντολή, η ανωτέρω διάταξη δεν εφαρμόζεται.¹⁰⁹

Ο εντολέας σε περίπτωση μη προκαταβολής των δαπανών ευθύνεται σαν δανειστής-ως υπόχρεος συμπράξεως- και περιέρχεται αντίστοιχα σε υπερημερία δανειστή (ΑΚ 351). Αυτό συμβαίνει διότι ο εντολοδόχος δεν δύναται να απαιτήσει την εκτέλεση της εντολής (ο ίδιος υπέχει κύρια υποχρέωση και όχι δικαίωμα εκτέλεσης της εντολής¹¹⁰) άρα δεν δικαιούται να απαιτήσει και προκαταβολή για την εκτέλεση της. Η ιδιομορφία λοιπόν της εν λόγω υποχρέωσης, έγκειται στο ότι αυτή αποτελεί ακριβέστερα βάρος του εντολέα και όχι εξαναγκαστή υποχρέωση.¹¹¹

Η παράβαση της ανωτέρω υποχρέωσης του εντολέα παρέχει στον εντολοδόχο δικαίωμα άρνησης εκτελέσεως της εντολής, μέχρι το χρόνο προκαταβολής της δαπάνης, με ταυτόχρονη υποχρέωση του να ενημερώσει σχετικά τον εντολέα κατ'άρθρο 718 ΑΚ ή ακόμα δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης για σπουδαίο λόγο κατ'άρθρο 725 ΑΚ.¹¹²

Το άρθρο 722 ΑΚ – συμπληρώνοντας το άρθρο 721 ΑΚ – ορίζει ότι ο εντολέας οφείλει να αποδώσει στον εντολοδόχο οτιδήποτε αυτός δαπάνησε για την κανονική εκτέλεση της εντολής. Η εν λόγω υποχρέωση αφορά στις περιπτώσεις εκείνες, κατά τις οποίες είτε δεν προκαταβλήθηκαν οι αναγκαίες δαπάνες στον εντολοδόχο αλλά προέκυψαν μεταγενέστερα κατά το στάδιο εκτέλεσης της εντολής, είτε η προκαταβολή ήταν μερική λόγω αδυναμίας εκ των προτέρων ακριβούς υπολογισμού των απαιτούμενων για την εκτέλεση της εντολής δαπανών.

Στα πλαίσια των άρθρων 721, 722 ΑΚ ως δαπάνη θεωρείται κάθε εκούσια περιουσιακή διάθεση¹¹³ του εντολοδόχου προς οποιονδήποτε τρίτο αναγκαία για την εκτέλεση της εντολής, η οποία οδηγεί σε μείωση της περιουσίας του. Στην ανωτέρω έννοια εμπίπτουν μόνο οι δαπάνες οι οποίες έχουν ήδη πραγματοποιηθεί από τον εντολοδόχο είτε πριν είτε κατά τη διάρκεια είτε μετά το πέρας της εντολής. Η δαπάνη διαφοροποιείται από την ζημία που ενδεχομένως να υφίσταται

¹⁰⁹ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 721 αρ.2, 4

¹¹⁰ Κατ' εξαίρεση, είναι δυνατόν ο εντολοδόχος να έχει δικαίωμα να απαιτήσει την εκτέλεση της εντολής, σε περιπτώσεις όπου η εντολή αφορά και το συμφέρον του ίδιου –εκτός από το συμφέρον του εντολέα- ή όταν αυτό έχει συμφωνηθεί ρητά στη σύμβαση ή προκύπτει από τις περιστάσεις ή όταν η εντολή έχει συμφωνηθεί ανέκκλητη. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η μη συμμόρφωση του εντολέα με την υποχρέωση προκαταβολής των δαπανών τον καθιστά υπερίμερο οφειλέτη.

¹¹¹ Καράσης, ο.π., άρθρο 721 αρ.2

¹¹² Τουντόπουλος, ο.π., αρ.5

¹¹³ Είτε νομικής φύσεως (λχ ανάληψη ενοχικής υποχρέωσης), είτε πραγματικής φύσεως (λχ καταβολή χρηματικού ποσού)

ο εντολοδόχος, καθώς η τελευταία αποτελεί ακούσια ελάττωση της περιουσίας του που αποκαθίσταται υπό τις ειδικότερες προϋποθέσεις του άρθρου 723 ΑΚ ¹¹⁴ (βλ. §3.3.2).

Βασική προϋπόθεση για τη θεμελίωση της ευθύνης του εντολέα βάσει του άρθρου 722 ΑΚ, είναι η έγκυρη σύναψη σύμβασης εντολής. Παράλληλα οι προς απόδοση δαπάνες θα πρέπει να συνδέονται με την εκτέλεση της συγκεκριμένης εντολής και να μην είναι παράνομες (προερχόμενες λχ από δωροδοκία του εντολοδόχου.) Απαραίτητη επίσης προϋπόθεση για την απόδοση, είναι οι δαπάνες να είναι αναγκαίες για την εκτέλεση της εντολής με βάση το αντικειμενικό κριτήριο του μέσου επιμελούς εντολοδόχου, κατ' άρθρο 714 ΑΚ, με βάση το σκοπό και τις ιδιαίτερες συνθήκες της εντολής¹¹⁵. Οι ως άνω δαπάνες πρέπει ακόμη να πραγματοποιήθηκαν από τον εντολοδόχο με σκοπό την κανονική εκτέλεση της εντολής, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα που επήλθε από την εκτέλεση. Κανονική, δε εκτέλεση της εντολής υφίσταται εφόσον ο εντολοδόχος εκτελεί την υποχρέωση του σύμφωνα με τη σύμβαση, συμμορφούμενος προς ρητές ή επιτακτικές οδηγίες του εντολέα ή, αν αυτές είναι ενδεικτικές, εφόσον έπραξε κάθε τι που επέβαλλε η φύση της υποθέσεως που του ανατέθηκε.¹¹⁶ Για την αναγκαιότητα ή μη των δαπανών λαμβάνεται εξίσου υπόψη το ύψος τους σε σχέση με την αξία και τη φύση της προς διεξαγωγή υπόθεσης.¹¹⁷

Ο εντολοδόχος έχει δικαίωμα να ζητήσει από τον εντολέα την απόδοση των δαπανών μετά την πραγματοποίησή τους, σε κάθε δε περίπτωση μετά την εκτέλεση ή λήξη της εντολής και ειδικότερα από το χρόνο που ο εντολέας έλαβε γνώση της καταβολής τους.¹¹⁸ Σε αντίθεση με την υποχρέωση προκαταβολής, η υποχρέωση απόδοσης των δαπανών είναι εξαναγκαστή, τυχόν δε παραβίαση της καθιστά τον εντολέα υπερήμερο οφειλέτη. Ο εντολέας δικαιούται να συμψηφίσει δαπάνες με προκαταβολές που τυχόν κατέβαλε πριν την εκτέλεση της εντολής.

3.3.2 Υποχρέωση ανόρθωσης ζημιών

Το άρθρο 723 ΑΚ ρυθμίζει τις περιπτώσεις εκείνες, όπου κατά την εκτέλεση της εντολής ο εντολοδόχος υφίσταται ζημία. Τη ζημία αυτή υποχρεούται να ανορθώσει ο εντολέας και δη ανεξαρτήτως πταίσματος του· εισάγεται γνήσια αντικειμενική ευθύνη του εντολέα. Σε περίπτωση πάντως που συντρέχει πταίσμα του εντολέα ως προς την επέλευση της ζημίας του εντολοδόχου (λχ παραχώρηση στον εντολοδόχο της χρήσης ελαττωματικού πράγματος από το

¹¹⁴ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 722 αρ.2 · Καραλής, ο.π., ΑΚ, Άρθρο 722 αρ.2

¹¹⁵ Αποδοτέες δαπάνες αποτελούν λχ τα έξοδα διαπραγμάτευσης για τη σύναψη της σκοπούμενης με την εντολή σύμβασης.

¹¹⁶ Βλ. ΑΠ 1884/2003 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

¹¹⁷ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.3, 4

¹¹⁸ Καραλής, ο.π., αρ.5

οποίο προκαλείται ζημία), ενδεχομένως να στοιχειοθετείται και επιπλέον ευθύνη προσυμβατική ή αδικοπρακτική.

Προϋπόθεση για τη γέννηση της ανωτέρω υποχρέωσης είναι καταρχάς η σύναψη έγκυρης σύμβασης εντολής. Επιπλέον απαιτείται να έχει προκληθεί στον εντολοδόχο ζημία, είτε θετική είτε αποθετική, η οποία να μην οφείλεται ωστόσο σε υπαιτιότητα του έστω και σε ελαφρά αμέλεια, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 714 ΑΚ. Η ζημία πρέπει επίσης να συνδέεται αιτιωδώς με την –κανονική– εκτέλεση της εντολής. Γίνεται δεκτό ότι η ζημία δεν είναι απαραίτητο να είναι αποτέλεσμα τυπικών κινδύνων, άμεσα συνδεόμενων με την εκτέλεση της εντολής, αρκεί απλώς να προέκυψε επ' ευκαιρία (ως πρόσφορο αποτέλεσμα) της διεξαγωγής της υπόθεσης.^{119 120}

3.4 Λύση της εντολής

Η εντολή, λύνεται, όπως όλες οι συμβάσεις εν γένει, από λόγους γενικούς (λχ αντίθετη συμφωνία των μερών, εκτέλεση της εντολής, πλήρωση διαλυτικής αίρεσης, σύγχυση κ.ο.κ.) Ωστόσο τα άρθρα 724-726 ρυθμίζουν και κάποιους ειδικούς λόγους λύσεως της εντολής, ήτοι την ανάκληση (724 ΑΚ), την καταγγελία (725 ΑΚ) και το θάνατο των μερών (726 ΑΚ).¹²¹

Η διάταξη του άρθρου 726 ΑΚ, ορίζει ότι η εντολή λύνεται, εφόσον δεν ορίστηκε το αντίθετο, με το θάνατο του εντολέα ή του εντολοδόχου, καθώς επίσης με την υποβολή τους σε δικαστική συμπαράσταση¹²² ή την πτώχευση τους. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση διάλυσης νομικού προσώπου. Η διάταξη αντικατοπτρίζει τον προσωποπαγή και εμπιστευτικό χαρακτήρα της εντολής καθιερώνοντας ως συνέπεια επέλευσης των ως άνω γεγονότων την αυτοδίκαιη λύση της.¹²³

Στην περίπτωση ειδικά του θανάτου του εντολέα ή του εντολοδόχου, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που είχαν ήδη γεννηθεί στα πλαίσια εκτέλεσης της σύμβασης περιέρχονται στους νόμιμους κληρονόμους τους. Η έννομη σχέση της εντολής εισέρχεται έτσι σε στάδιο εκκαθάρισης, κατά το οποίο αφενός ο εντολοδόχος (ή οι κληρονόμοι του) υποχρεούνται να παρέχει πληροφορίες και να αποδώσει ό,τι έλαβε στα πλαίσια εκτέλεσης της εντολής (ΑΚ 719) στον εντολέα (ή στους κληρονόμους του) και αφετέρου ο εντολέας (ή ο κληρονόμος του)

¹¹⁹ Λχ τυχαίος τραυματισμός του εντολοδόχου σε τροχαίο ατύχημα κατά την κανονική –σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης– εκτέλεση της εντολής. *Τουντόπουλος*, ο.π., άρθρο 723 αρ.5

¹²⁰ *Τουντόπουλος*, ο.π., αρ.5

¹²¹ *Φίλιος Π.*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, 9^η εκδ., §96

¹²² Κρίσιμος χρόνος είναι η έκδοση απόφασης δικαστικής συμπαράστασης, κατ'άρθρο 1681 ΑΚ.

¹²³ *Καράσης*, ο.π., άρθρο 726-727 αρ.1

υποχρεούται να αποδώσει στον εντολοδόχο (ή στους κληρονόμους του) ό,τι αυτός δαπάνησε κατά την εκτέλεση της σύμβασης (722 ΑΚ).¹²⁴

Κατ' εξαίρεση των ανωτέρω ωστόσο, η διάταξη του άρθρου 727 ΑΚ ορίζει ότι στις περιπτώσεις του άρθρου 726 ΑΚ εάν η λύση της εντολής εκθέτει σε κίνδυνο τα συμφέροντα του εντολέα -ήτοι η λύση δύναται να προκαλέσει ζημία στον εντολέα-, ο εντολοδόχος, ο κληρονόμος του ή ο νόμιμος αντιπρόσωπος του έχει υποχρέωση να συνεχίσει την υπόθεση που έχει ανατεθεί εφόσον μπορεί να φροντίσει ο εντολέας ή ο κληρονόμος του ή ο νόμιμος αντιπρόσωπος του.

Η εξαίρεση αυτή στον κανόνα του άρθρου 726 ΑΚ, αποτελεί έκφραση της αρχής της καλής πίστης, υπό την ειδικότερη μορφή της προστασίας των συμφερόντων του εντολέα προς συνέχιση διεξαγωγής της υπόθεσης του.¹²⁵ Σε κάθε περίπτωση ο εντολοδόχος ή ο κληρονόμος του ή οι νόμιμοι αντιπρόσωποι του, υποχρεούνται –εκ της καλής πίστεως- να ενημερώνουν τον εντολέα χωρίς υπαίτια καθυστέρηση για την λύση της σύμβασης, ώστε ο τελευταίος να φροντίσει για τη συνέχιση της υποθέσεως του.

Η διάταξη 728 ΑΚ ρυθμίζει ειδικά την περίπτωση ευθύνης του εντολέα μετά τη λύση της εντολής. Συγκεκριμένα ορίζει ότι ο εντολέας ή ο κληρονόμος του ευθύνεται, σαν να υπήρχε ακόμη η εντολή, από τις υποθέσεις που ο εντολοδόχος διεξήγαγε πριν πληροφορηθεί τη λύση της εντολής. Πρόκειται για ρύθμιση που προστατεύει μόνο τον καλόπιστο εντολοδόχο, υπό την προϋπόθεση ότι αυτός ανυπαίτια αγνοούσε τη συνδρομή κάποιου λόγου λύσεως της εντολής.¹²⁶

Εφόσον συντρέχουν οι ως άνω προϋποθέσεις, παρατείνεται η ευθύνη του εντολέα ή του κληρονόμου του¹²⁷, κατά πλάσμα δικαίου το οποίο λειτουργεί μόνο προς όφελος του καλόπιστου εντολοδόχου. Συνεπώς ο εντολέας δεν δικαιούται να επικαλεστεί ανάγκη συνέχισης της διεξαγωγής της υπόθεσης του, λόγω άγνοιας του εντολοδόχου ως προς το λόγο λύσης.¹²⁸

¹²⁴ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 726 αρ.11

¹²⁵ Έτσι, δυνατή η αναλογική εφαρμογή της διάταξης και σε άλλες συμβάσεις με αντικείμενο την διεξαγωγή ξένης υπόθεσης, όπως η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

¹²⁶ Καράσης, ο.π., άρθρο 728, αρ.1

¹²⁷ Δεν πρόκειται για παράταση ισχύος της σύμβασης εντολής, αλλά μόνο για θέσπιση ειδικού λόγου ευθύνης του εντολέα, κατά πλάσμα δικαίου. Έτσι, ο εντολέας εξακολουθεί και μετά τη λύση της εντολής να ευθύνεται κατά τα άρθρα 722, 723 ΑΚ για όσο χρόνο ο εντολοδόχος δεν γνώριζε τη λύση της εντολής.

¹²⁸ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 728 αρ.1

3.4.1 Ανάκληση¹²⁹

Ο εντολέας διαθέτει το δικαίωμα να ανακαλέσει την εντολή ελευθέρως, αζημίως και απεριορίστως οποτεδήποτε χωρίς την υποχρέωση επίκλησης κάποιου λόγου ή τήρησης προθεσμίας. Η ανάκληση είναι δήλωση βούλησης μονομερής και απευθυντέα προς τον εντολοδόχο. Δεν αποκλείεται η δήλωση ανάκλησης να είναι σιωπηρή, αρκεί ο εντολέας να καταστήσει σαφή τη βούλησή του αυτή στον εντολοδόχο, όπως στην περίπτωση όπου ο εντολέας αρνείται να προκαταβάλλει τις δαπάνες για την εκτέλεση της εντολής (κατ' άρθρο 721 ΑΚ) ή αναθέτει τη διεξαγωγή της υπόθεσης σε τρίτο πρόσωπο, διάφορο εκείνου προς το οποίο αρχικά εδόθη η εντολή.¹³⁰ Η ανάκληση αποτελεί ακριβέστερα καταγγελία που ανατρέπει τα αποτελέσματα της εντολής για το μέλλον¹³¹ (από το χρόνο της κατ' άρθρο 167 ΑΚ περιελεύσεως της στον εντολοδόχο), ενώ αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις που δημιουργήθηκαν κατά τη λειτουργία της σύμβασης δεν επηρεάζονται.

Καταρχήν αποκλεισμός του δικαιώματος της ανάκλησης δεν είναι επιτρεπτός, δεδομένου ότι αυτό θα αποτελούσε υπέρμετρο περιορισμό της ελευθερίας του εντολέα να αποφασίζει για την πορεία των υποθέσεων του¹³². Κατ' εξαίρεση ωστόσο, όταν η εντολή αφορά το συμφέρον του εντολοδόχου ή τρίτου ή αφορά ταυτόχρονα το συμφέρον του εντολέα και του εντολοδόχου ή τρίτου, τότε είναι επιτρεπτό να συμφωνηθεί ως αμετάκλητη. Εάν η εντολή συμφωνήθηκε ισχυρώς ως αμετάκλητη, τότε η παρά τη σχετική συμφωνία ανάκλησή της είναι άκυρη και δεν επιφέρει παύση της εντολής, ο δε εντολοδόχος δικαιούται να την αγνοήσει και να προβεί εγκύρως στη σύναψη της δικαιοπραξίας, την οποία αφορά η εντολή.¹³³ Ενόψει των ανωτέρω, ακόμα και σε περίπτωση αμετάκλητης εντολής, εάν το συμφέρον του εντολέα κρίνεται προφανώς υπέρτερο του συμφέροντος του εντολοδόχου προς εκτέλεση της εντολής, η απαίτηση του τελευταίου για εκτέλεση της εντολής δύναται να θεωρηθεί καταχρηστική.¹³⁴

¹²⁹ Το άρθρο 724 ΑΚ δεν εφαρμόζεται επί συμβάσεως παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών δεδομένου ότι ως προς τη λύση αυτής ισχύουν οι ειδικότεροι κανόνες των άρθρων 669 επ. Ωστόσο δυνατή η εφαρμογή της 724 ΑΚ σε συμβάσεις με έντονο τον προσωπικό και εμπιστευτικό χαρακτήρα, όπως οι εμπιστευτικές ελευθέριες εργασίες (676 ΑΚ).

¹³⁰ Τουντόπουλος, ο.π., άρθρο 724 αρ.2-3

¹³¹ Ο όρος ανάκληση προτιμήθηκε λόγω του ατελώς αμφοτεροβαρούς χαρακτήρα της σύμβασης.

¹³² Ο εντολέας είναι εν πάσει περιπτώσει ελεύθερος να αφαιρέσει από τον εντολοδόχο την εξουσία διεξαγωγής της προσωπικής του υπόθεσης, ανακαλώντας την εμπιστοσύνη του προς αυτόν.

¹³³ Βλ. ΑΠ 392/2006 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

¹³⁴ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.6

3.4.2 Καταγγελία

Αντίστοιχο με το δικαίωμα του εντολέα να προβεί σε ανάκληση της εντολής, είναι και το δικαίωμα του εντολοδόχου να καταγγείλει τη σύμβαση οποτεδήποτε και χωρίς την επίκληση σπουδαίου λόγου, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 725 ΑΚ. Η καταγγελία γίνεται με μονομερή δήλωση βούλησης, απευθυντέα στον εντολέα και έχει ως συνέπεια τη λύση της εντολής για το μέλλον.¹³⁵

Καταρχήν, είναι επιτρεπτή εκ μέρους του εντολοδόχου η παραίτηση από το δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης εντολής σύμφωνα με το άρθρο 725 παρ.1 εδ α' ΑΚ. Ωστόσο εάν συντρέχει σπουδαίος λόγος που να καθιστά τη συνέχιση της σύμβασης κατ'αντικειμενική κρίση ιδιαίτερα επαχθή για τον εντολοδόχο¹³⁶, η παραίτηση του από το δικαίωμα καταγγελίας δεν παράγει έννομα αποτελέσματα (άρθρο 725 παρ.1 εδ β' ΑΚ). Ο εντολοδόχος δεν δικαιούται ωστόσο να επικαλεστεί ως σπουδαίο λόγο, τη μη τήρηση των δικών του υποχρεώσεων από τη σύμβαση εντολής έναντι του εντολέα.¹³⁷

Ο εντολοδόχος καταρχήν δύναται να ασκήσει το δικαίωμα καταγγελίας οποτεδήποτε, χωρίς τήρηση προθεσμίας, και χωρίς τη συνδρομή σπουδαίου λόγου. Το ως άνω δικαίωμα δεν είναι ωστόσο απεριόριστο. Ειδικότερα, εάν η καταγγελία γίνεται άκαιρα και χωρίς σπουδαίο λόγο¹³⁸, τότε κατά το άρθρο 725 παρ.2 ΑΚ, θεμελιώνεται πλημμελής εκπλήρωση της παροχής και ως συνέπεια ο εντολοδόχος υποχρεούται σε ανόρθωση της ζημίας –θετικής και αποθετικής- που τυχόν υφίσταται ο εντολέας από την καταγγελία αυτή. Ο περιορισμός αυτός συνάδει με την προστασία του συμφέροντος του εντολέα που διέπει εν γένει τη σύμβαση εντολής και αποτελεί έκφραση της αρχής της καλής πίστεως.

4. Η παροχή υπηρεσιών στο DCFR – “services”

4.1 Έννοια

Η σύμβαση παροχής υπηρεσιών ορίζεται στον DCFR ως η σύμβαση κατά την οποία το ένα μέρος, ο πάροχος των υπηρεσιών («service provider»), αναλαμβάνει την υποχρέωση να

¹³⁵ Τουντόπουλος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, άρθρο 725 αρ.1

¹³⁶ Σπουδαίο λόγο μπορεί να συνιστά η υπαίτια παράβαση των υποχρεώσεων του εντολέα (λχ μη προκαταβολή των δαπανών στον εντολοδόχο κατ' άρθρο 721 ΑΚ)

¹³⁷ Τουντόπουλος, ο.π., αρ.3

¹³⁸ Άκαιρη θεωρείται η καταγγελία που γίνεται σε χρόνο κατά τον οποίο ο εντολέας δεν είναι ικανός να φροντίσει για την εξέλιξη της υπόθεσης του, ενώ ο σπουδαίος λόγος κρίνεται κατά περίπτωση ανάλογα και με τη φύση της εκάστοτε υπόθεσης προς διεξαγωγή.

παρέχει μια υπηρεσία στο άλλο μέρος, τον πελάτη («client»), έναντι ανταλλάγματος (άρθρο IV.C.-1:101.)

Ο πάροχος των υπηρεσιών είναι υποχρεωμένος να εκτελεί την εργασία σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και τις οδηγίες του πελάτη. Το αποτέλεσμα της παροχής της υπηρεσίας μπορεί να είναι κινητό ή ακίνητο υλικό πράγμα ή άυλο αγαθό. Συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κεφαλαίου αυτού είναι λόγω χάρη αυτές που ως αντικείμενο έχουν την παροχή υπηρεσιών από αρχιτέκτονες, τράπεζες, ιατρούς, μηχανικούς, σχεδιαστές, δικηγόρους, ερευνητές κ.ο.κ.ε

Στο πεδίο εφαρμογής της ρύθμισης δεν εμπίπτουν οι συμβάσεις μεταφοράς, ασφάλισης, οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, καθώς και η εγγύηση. (άρθρο IV.C.-1:102)

Στο δεύτερο κεφάλαιο του τρίτου μέρους του Σχεδίου που αφορά τις υπηρεσίες περιλαμβάνονται κανόνες γενικής εφαρμογής για κάθε επιμέρους σύμβαση παροχής υπηρεσιών ακόμα και γι' αυτές που ρυθμίζονται πιο εξειδικευμένα στα κεφάλαια τρία έως οκτώ του τρίτου μέρους (σύμβαση κατασκευής, μεταποίησης, αποθεματοποίησης, σχεδιασμού, πληροφόρησης και συμβουλών, θεραπείας.)

Στο άρθρο IV.C.-2:101 ορίζεται ότι όταν ο πάροχος των υπηρεσιών είναι επιχείρηση καταβάλλεται τίμημα, εκτός εάν δεν το επιτρέπουν οι περιστάσεις, οπότε μπορεί να συμφωνηθεί η παροχή των υπηρεσιών δωρεάν. Είναι λοιπόν σε αυτήν την περίπτωση υποχρεωτικό να συμφωνείται τίμημα, το ύψος του οποίου εξαρτάται από το είδος της παρεχόμενης υπηρεσίας.

Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να συμφωνείται ότι το τίμημα δεν θα καταβάλλεται εκτός εάν επέλθει κάποιο συγκεκριμένο αποτέλεσμα¹³⁹. Τίμημα δεν συμφωνείται όταν δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί το ύψος αυτού πριν τη σύναψη της σύμβασης, οπότε η τιμή θα είναι αυτή που συμφωνείται σε παρόμοιες περιστάσεις ή άλλως μια λογική τιμή¹⁴⁰. Ακόμα και σε

¹³⁹ Λχ σύμβαση παροχής υπηρεσιών μεταξύ δικηγόρου και πελάτη, κατά την οποία συμφωνείται ότι ο πάροχος των υπηρεσιών-δικηγόρος θα αναλάβει να απαιτήσει και να λάβει αποζημίωση για εργατικό ατύχημα που υπέστη ο πελάτης του. Τα μέρη συμφωνούν ότι η αμοιβή του δικηγόρου θα συνίσταται σε ένα ποσοστό επί του ποσού της αποζημίωσης που διεκδικείται, ενώ σε περίπτωση που δεν καταβληθεί καθόλου αποζημίωση, ο δικηγόρος δεν θα λάβει αμοιβή για τις νομικές του υπηρεσίες.

¹⁴⁰ Κατά τον γενικό κανόνα -εφαρμοστέο σε κάθε σύμβαση- του άρθρου II.-9:104 : “ *Where the amount of the price payable under a contract cannot be determined from the terms agreed by the parties, from any other applicable rule of law or from usages or practices, the price payable is the price normally charged in comparable circumstances at the time of the conclusion of the contract or, if no such price is available, a reasonable price.*”

αυτήν την περίπτωση όμως η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα και ο πάροχος των υπηρεσιών διατηρεί την αξίωση για την καταβολή του τιμήματος.

4.2 Προσυμβατικές υποχρεώσεις των μερών

4.2.1 Υποχρέωση ενημέρωσης

Βασικός κανόνας που αφορά το προσυμβατικό στάδιο της σύμβασης παροχής υπηρεσιών είναι η αμοιβαία υποχρέωση των συμβαλλομένων μερών προς ενημέρωση. Αυτό το καθήκον αφορά την πληροφόρηση σχετικά με τυπικούς κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν μετά τη σύναψη και κατά την εκτέλεση της σύμβασης.

Πιο συγκεκριμένα ο πάροχος των υπηρεσιών οφείλει να ειδοποιήσει τον πελάτη αν γνωρίζει ότι υπάρχει κίνδυνος που να εμποδίζει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα που έχει συμφωνηθεί, ή που να ενδέχεται να προκαλέσει βλάβη στα συμφέροντα του πελάτη ή που να οδηγεί σε αύξηση του κόστους ή και του χρόνου για την εκτέλεση της υπηρεσίας (IV.C.–2:102 παρ.1) Ωστόσο απαλλάσσεται από την υποχρέωση αυτή εάν ο πελάτης γνώριζε ήδη καθώς και εάν θα μπορούσε να γνωρίζει την ύπαρξη του κινδύνου (IV.C.–2:102 παρ.2).

Η ανωτέρω υποχρέωση βαρύνει τον πάροχο των υπηρεσιών μόνο στην περίπτωση που οι κίνδυνοι ήταν εμφανείς σε αυτόν από όλα τα γεγονότα και τις περιστάσεις που του ήταν γνωστά, λαμβάνοντας υπόψη και τις πληροφορίες –τις συνήθειες σε τέτοιου είδους συμβάσεις- που πρέπει να λαμβάνει από τον πελάτη σε ό,τι αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα από τη σύμβαση και τις συνθήκες υπό τις οποίες πρόκειται αυτό να πραγματοποιηθεί (C.–2:102 παρ.6)

Παράλληλα και ο δέκτης των υπηρεσιών βαρύνεται με αντίστοιχη υποχρέωση να ειδοποιήσει τον πάροχο των υπηρεσιών εάν γνωρίζει ότι κάποια ασυνήθιστα γεγονότα μπορεί να προκαλέσουν αύξηση του κόστους και του χρόνου που απαιτούνται για την εκτέλεση της υπηρεσίας ή που ενδέχεται να αποτελέσουν κίνδυνο κατά την εκτέλεση της σύμβασης για τον πάροχο των υπηρεσιών ή και για οποιονδήποτε άλλο (IV.C.–2:102 παρ.4)

Στην περίπτωση του πελάτη προκειμένου να γεννηθεί η υποχρέωση του προς ενημέρωση, τίθεται η επιπρόσθετη προϋπόθεση του ασυνήθιστου χαρακτήρα του κινδύνου. Αυτή η προϋπόθεση τίθεται ώστε να μη βαρύνεται ο πελάτης με την υποχρέωση ενημέρωσης, σε περιπτώσεις που ο κίνδυνος είναι προφανής οπότε την υποχρέωση ενημέρωσης πρέπει να αναλαμβάνει ο πάροχος της υπηρεσίας. Σε περίπτωση παράλειψης ενημέρωσης, ο πάροχος των υπηρεσιών έχει δικαίωμα να απαιτήσει αποζημίωση καθώς και επαναπροσαρμογή του χρόνου που είχε συμφωνηθεί για την εκτέλεση της υπηρεσίας (IV.C.–2:102 παρ.5)

4.2.2 Υποχρέωση συνεργασίας

Ακολουθώντας τον γενικό κανόνα που αφορά κάθε είδους σύμβαση, σύμφωνα με τον οποίο τα μέρη οφείλουν να συνεργάζονται για την εκπλήρωση της σύμβασης¹⁴¹ το άρθρο IV.C.-2:103 ορίζει ότι τα μέρη στη σύμβαση παροχής υπηρεσιών οφείλουν να συντονίζουν τις προσπάθειες τους, όσο αυτό είναι απαραίτητο προκειμένου να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους από τη σύμβαση.

Ο δέκτης των υπηρεσιών υποχρεούται να παρέχει κατάλληλες πληροφορίες και οδηγίες στον πάροχο των υπηρεσιών, οι οποίες να εξειδικεύουν τις προσδοκίες του για την επίτευξη του συμφωνημένου με τη σύμβαση αποτελέσματος. Οι υποχρεώσεις αυτές ωστόσο βαρύνουν τον πελάτη μόνο εφόσον οι πληροφορίες, οδηγίες είναι απαραίτητες για την εκτέλεση της υπηρεσίας¹⁴², υπό την έννοια ότι διαφωτίζουν τον πάροχο των υπηρεσιών ως προς τις προσδοκίες, τις προτιμήσεις και τις προτεραιότητες του συγκεκριμένου πελάτη.

Ο πάροχος των υπηρεσιών οφείλει αντίστοιχα να δώσει την ευκαιρία στον πελάτη να ελέγξει τη διαδικασία εκτέλεσης της σύμβασης. Πρόκειται ειδικότερα για εκείνες τις περιπτώσεις συμβάσεων παροχής υπηρεσιών που στηρίζονται στις ιδιαίτερες ανάγκες και επιθυμίες του πελάτη, ο οποίος έχει συμφέρον να εκτιμά εάν οι απαιτήσεις του εκπληρώνονται. Έτσι, σε περίπτωση που γίνει αντιληπτό από αυτόν ότι ο πάροχος δεν πρόκειται να επιτύχει το αποτέλεσμα που έχει συμφωνηθεί, τότε ο πελάτης οφείλει να γνωστοποιεί την εκ των προτέρων μη εκπλήρωση (υποχρέωση που θεμελιώνεται στο άρθρο IV.C.-2:110) ή να παρέχει οδηγίες (βάσει του άρθρου IV.C.-2:107)

Η μη εκπλήρωση από το ένα μέρος της υποχρέωσης συνεργασίας, δίνει τη δυνατότητα στο άλλο μέρος να επικαλεστεί τις γενικές διατάξεις για τη μη εκπλήρωση. Επιπρόσθετα, ο πάροχος των υπηρεσιών διαθέτει και κάποιες επιπλέον δυνατότητες που του παρέχουν τα άρθρα IV.C.-2:103 παρ.2 και IV.C.-2:103 παρ.3. Συγκεκριμένα, εάν ο πελάτης δεν εκπληρώνει την υποχρέωση συνεργασίας¹⁴³, ο πάροχος των υπηρεσιών μπορεί είτε να αρνηθεί την εκπλήρωση της σύμβασης, είτε να προβεί σε εκπλήρωση με βάση τις προσδοκίες, προτιμήσεις και

¹⁴¹ “The debtor and creditor are obliged to co-operate with each other when and to the extent that this can reasonably be expected for the performance of the debtor’s obligation III.-1:104- co-operation.”

¹⁴² “in so far as this may reasonably be considered necessary to enable the service provider to perform the obligations under the contract”

¹⁴³ μη εκπλήρωση της υποχρέωσης συνεργασίας μπορεί να συνιστά και η παροχή λανθασμένων ή αόριστων πληροφοριών στον πάροχο των υπηρεσιών, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε μη επίτευξη του συμφωνημένου αποτελέσματος, σε βλάβη των συμφερόντων του πελάτη ή σε αύξηση του κόστους και του χρόνου παροχής της υπηρεσίας.

προτεραιότητες που θα μπορούσε να έχει ή που ήταν αναμενόμενο να έχει ο πελάτης, υπό την προϋπόθεση – στην τελευταία περίπτωση – ότι έχει ειδοποιήσει σχετικά τον πελάτη (όπως επιβάλλεται από το άρθρο IV.C.–2:108 – συμβατική υποχρέωση ενημέρωσης.) Ακόμα, εάν η μη εκπλήρωση εκ μέρους του πελάτη της υποχρέωσης συνεργασίας οδηγεί σε αύξηση του χρόνου και του κόστους που απαιτούνται για την εκτέλεση της υπηρεσίας, ο πάροχος των υπηρεσιών δύναται να ζητήσει αποζημίωση για τη ζημία από τη μη εκπλήρωση ή παράταση του συμφωνημένου χρόνου για την παροχή της υπηρεσίας.

4.3 Υποχρεώσεις του παρέχοντος υπηρεσίες

4.3.1 Υπεργολάβοι, εργαλεία, υλικά

Καταρχήν, είναι επιτρεπτό ο πάροχος των υπηρεσιών να αναθέτει, εν όλω ή εν μέρει, σε τρίτο –επαρκούς ικανότητας- την εκτέλεση της υπηρεσίας και χωρίς τη συναίνεση του πελάτη, υπό την προϋπόθεση όμως ότι δεν έχει συμφωνηθεί αυτοπρόσωπη εκτέλεση της σύμβασης.

Ο πάροχος των υπηρεσιών οφείλει να επιβεβαιώνει επίσης ότι τα εργαλεία-υλικά που χρησιμοποιεί για την εκτέλεση της υπηρεσίας είναι κατάλληλης ποιότητας, τέτοιας ώστε να εξασφαλίζεται ότι θα επιτευχθεί το συμφωνημένο αποτέλεσμα (IV.C.–2:104 παρ.3)

Το γεγονός ότι επιτρέπεται η ανάθεση σε τρίτο (υπεργολάβο) της διεξαγωγής της υπηρεσίας δεν συνεπάγεται απαλλαγή του παρόχου των υπηρεσιών από τις υποχρεώσεις του από τη σύμβαση, όπως προκύπτει από την παράγραφο 4 του άρθρου IV.C.–2:104 που ακολουθεί τη γενικότερη διάταξη του άρθρου III.–2:106¹⁴⁴.

Ενδέχεται ο ίδιος ο πελάτης να υποδεικνύει τους τρίτους που πρόκειται να εκτελέσουν την υπηρεσία, καθώς και τα εργαλεία-υλικά που θα χρησιμοποιηθούν γι' αυτό το σκοπό, αλλά να μην επιτυγχάνεται το συμφωνημένο αποτέλεσμα. Σε αυτήν την περίπτωση η ευθύνη του παρόχου των υπηρεσιών προκύπτει από την παρ.4 του άρθρου IV.C.–2:104 σε συνδυασμό με τους κανόνες του άρθρου IV.C.–2:107 που αφορά τις οδηγίες από τον πελάτη (βλ. κατωτέρω §2.3.4)

Σε περίπτωση μη εκπλήρωσης από τον πάροχο των υπηρεσιών των ανωτέρω υποχρεώσεων του και εφόσον εξ αιτίας αυτής δεν κατάφερε να επιτύχει το επιδιωκόμενο από τον πελάτη αποτέλεσμα, ο τελευταίος θα μπορεί να επικαλεστεί καταρχάς μη εκπλήρωση της κύριας υποχρέωσης του παρόχου των υπηρεσιών (άρθρο IV.C.–2:106 υποχρέωση επίτευξης αποτελέσματος.) Ωστόσο η υποχρέωση να επιτευχθεί ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα δεν

¹⁴⁴ “A debtor who entrusts performance of an obligation to another person remains responsible for performance.”

αποτελεί περιεχόμενο κάθε σύμβασης παροχής υπηρεσιών, οπότε σε αυτές τις περιπτώσεις ο πελάτης θα δύναται να επικαλεστεί μη εκπλήρωση των ειδικότερων υποχρεώσεων που αναφέρονται στο άρθρο IV.C.–2:104.

4.3.2 Υποχρέωση επαγγελματικής δεξιότητας και επιμέλειας

Καταρχάς, ο πάροχος των υπηρεσιών πρέπει σε κάθε περίπτωση να τηρεί τις απαιτήσεις της σύμβασης αλλά και αυτές που προκύπτουν από τη σχετική νομοθεσία. Η παράγραφος 1 (α) του άρθρου IV.C.–2:105 επιβάλλει στον πάροχο των υπηρεσιών να τηρεί κατά τη διαδικασία εκτέλεσης της υπηρεσίας την επαγγελματική δεξιότητα και επιμέλεια που θα τηρούσε ο μέσος, συνετός επαγγελματίας υπό τις ίδιες ειδικές περιστάσεις. Ο πάροχος της υπηρεσίας οφείλει δηλαδή να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια επίτευξης του αποτελέσματος.

Το γενικό μέτρο της απαιτούμενης επιμέλειας που οφείλει να επιδεικνύει ο πάροχος των υπηρεσιών ενδέχεται να διαφοροποιείται σε περιπτώσεις όπου ο πάροχος είναι επαγγελματίας με ιδιαίτερες ικανότητες, επαγγελματικές δεξιότητες. Σε τέτοιες περιπτώσεις λαμβάνεται υπόψη αυτό το αυξημένο μέτρο επιμέλειας και επαγγελματικής δεξιότητας (IV.C.–2:105 παρ.2)¹⁴⁵ Εάν ο πάροχος των υπηρεσιών είναι μέλος μιας ομάδας επαγγελματιών, οι οποίοι έχουν θέσει τα δικά τους πειθαρχικά πρότυπα, τότε και αυτά θα πρέπει να τηρούνται από τον εκάστοτε πάροχο-μέλος της ομάδας (IV.C.–2:105 παρ.3) Τέτοιου είδους πρότυπα επιμέλειας επιβάλλονται συνήθως από τις αρμόδιες αρχές, που ενδέχεται να είναι δημόσιες αρχές ή ιδιωτικοί φορείς.

Το άρθρο IV.C.–2:105 στην τέταρτη παράγραφο περιλαμβάνει ορισμένα ενδεικτικά κριτήρια προσδιορισμού του μέτρου της απαιτούμενης επιμέλειας όπως η φύση, το μέγεθος, η συχνότητα και η προβλεψιμότητα των κινδύνων που περιλαμβάνει η διεξαγωγή μιας υπηρεσίας, το κόστος των μέτρων που απαιτούνται για την αποφυγή ενδεχόμενης πρόκλησης ζημίας, το αν ο πάροχος της υπηρεσίας είναι επιχείρηση, το ύψος του τιμήματος καθώς και ο διαθέσιμος χρόνος για την παροχή της υπηρεσίας.

Ο πάροχος των υπηρεσιών οφείλει ακόμη να λαμβάνει μέτρα προφύλαξης ώστε να αποφεύγεται η εκδήλωση ζημιών ως αποτέλεσμα της εκτέλεσης της υπηρεσίας. Με τον όρο ζημίες εννοείται οποιοδήποτε γεγονός με δυσμενή επίπτωση στα συμφέροντα του πελάτη ή οποιουδήποτε τρίτου. (IV.C.–2:105 παρ.5)

¹⁴⁵ Λχ από μια δικηγορική εταιρεία που ειδικεύεται σε παροχή νομικών συμβουλών σχετικά με συγχωνεύσεις και εξαγορές εταιρειών με απόκτηση της πλειονηφίας των μετοχών, απαιτείται επίδειξη αυξημένου μέτρου επιμέλειας και επαγγελματικής δεξιότητας στο πλαίσιο της παροχής τέτοιου είδους εξειδικευμένων νομικών συμβουλών. Δεν αρκεί εν προκειμένω, το μέτρο επιμέλειας του μέσου συνετού νομικού για την προσήκουσα εκπλήρωση της παροχής της.

Είναι πιθανό, εκτός από την υποχρέωση εκτέλεσης της υπηρεσίας με τη δέουσα επιμέλεια και επαγγελματική δεξιότητα, ο πάροχος να έχει αναλάβει επιπλέον την υποχρέωση επίτευξης ορισμένου αποτελέσματος που επιθυμεί ο πελάτης¹⁴⁶. Στην περίπτωση αυτή και εφόσον δεν επιτυγχάνεται το αποτέλεσμα, ο πελάτης έχει συμφέρον να επικαλεστεί τη μη εκπλήρωση της ανωτέρω υποχρέωσης. Εάν ωστόσο δεν έχει συμφωνηθεί τέτοια υποχρέωση, ο πελάτης για τη μη εκπλήρωση θα δύναται να επικαλεστεί το εν λόγω άρθρο IV.C.–2:105.

4.3.3 Υποχρέωση επίτευξης αποτελέσματος

Ο πελάτης που συνάπτει σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά κανόνα θα επιθυμεί να λάβει συγκεκριμένο αποτέλεσμα από αυτήν την παροχή. Ωστόσο, η ικανότητα του παρόχου των υπηρεσιών να επιτύχει ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα ενίοτε εξαρτάται και από παράγοντες που δεν βρίσκονται υπό τον έλεγχο του (λχ σύμβαση ιατρικής αγωγής κατά την οποία ο ασθενής επιθυμεί τη θεραπεία του καρκίνου του από τον ειδικευμένο ιατρό.) Είναι λοιπόν ζήτημα ερμηνείας της εκάστοτε σύμβασης το εάν τα μέρη αποβλέπουν στην επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος. Καθώς υπάρχουν περιπτώσεις συμβάσεων, στις οποίες το ζήτημα δεν ρυθμίζεται ρητά, το άρθρο IV.C.–2:106 περιέχει κάποιους ερμηνευτικούς κανόνες.

Συγκεκριμένα, ο κανόνας είναι ο εξής : ο πάροχος των υπηρεσιών είναι υποχρεωμένος να επιτύχει συγκεκριμένο αποτέλεσμα στην περίπτωση που ο πελάτης πριν τη σύναψη της σύμβασης ρητά απαιτεί από τον πάροχο να επιτύχει το αποτέλεσμα και ο τελευταίος δεν αμφισβητεί ότι αυτό θα επέλθει, ή στην περίπτωση που κατά τη σύναψη της σύμβασης δεν συμφωνήθηκε ρητά κάτι σχετικό αλλά ο μέσος, λογικός πάροχος θα περίμενε ο συγκεκριμένος πελάτης να επιδιώκει ορισμένο αποτέλεσμα από την παροχή της υπηρεσίας βάσει του αντικειμενικού προτύπου του μέσου πελάτη-αποδέκτη των υπηρεσιών.

Ο προβληματισμός που τίθεται με βάση το εν λόγω άρθρο σχετίζεται με τον τρόπο θεμελίωσης της ευθύνης του παρόχου των υπηρεσιών. Ένας πρώτος τρόπος είναι η ευθύνη να θεμελιωθεί επί τη βάση της εκτέλεσης της υπηρεσίας χωρίς την απαιτούμενη επιμέλεια και επαγγελματική δεξιότητα. Υπό αυτήν την εκδοχή, η υποχρέωση που επιβάλλεται στον πάροχο των υπηρεσιών είναι μια ενοχή μέσων, το οποίο σημαίνει ότι οφείλει να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια να επιτύχει το επιθυμητό από τον πελάτη αποτέλεσμα. Εάν δεν το επιτύχει, ο πελάτης θα πρέπει να αποδείξει ότι ο πάροχος δεν ενήργησε με την απαιτούμενη επιμέλεια και επαγγελματική δεξιότητα.

¹⁴⁶ το αν υπάρχει υποχρέωση επίτευξης συγκεκριμένου αποτελέσματος (αν τα μέρη αποβλέπουν σε αυτό) κρίνεται μέσω της ερμηνείας της εκάστοτε σύμβασης, λαμβάνοντας υπόψη και το άρθρο IV.C.–2:106.

Ένας δεύτερος τρόπος είναι η ευθύνη να στοιχειοθετηθεί απλώς και μόνο στο γεγονός ότι ο πάροχος της υπηρεσίας δεν κατάφερε να επιτύχει το συμφωνημένο ή επιθυμητό από τον πελάτη αποτέλεσμα. Υπό αυτήν την εκδοχή, η υποχρέωση που επιβάλλεται στον πάροχο των υπηρεσιών είναι μια ενοχή αποτελέσματος, το οποίο σημαίνει ότι δεν αρκεί αυτός να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια να επιτύχει το αποτέλεσμα ώστε να θεωρείται ότι εκπληρώνει την υποχρέωση του από τη σύμβαση. Ο πάροχος της υπηρεσίας δύναται μόνο να απαλλαγεί από την ευθύνη του εάν αποδείξει ότι τη μη εκπλήρωση της υποχρέωσης του προκάλεσε ο ίδιος ο οφειλέτης ή αυτή δικαιολογείται από κάποιο εμπόδιο. Δεν απαλλάσσεται όμως εάν απλώς επικαλεστεί ότι ενήργησε με την απαιτούμενη επιμέλεια.

Από τις παραπάνω εκδοχές καμία δεν υιοθετείται απόλυτα για όλα τα είδη συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Αντίθετα, υποστηρίζεται ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν οι ιδιαιτερότητες της εκάστοτε σύμβασης και εάν φαίνεται πιθανό ότι μπορεί να επιτευχθεί το αποτέλεσμα, τότε να επιβάλλεται στον πάροχο των υπηρεσιών η σχετική υποχρέωση (εκτός βέβαια εάν προβλέπεται αντίθετα στη σύμβαση.) Εάν αντίθετα δε φαίνεται πιθανό να μπορεί ο πάροχος να εγγυηθεί συγκεκριμένο αποτέλεσμα –λόγω ενδεχομένως και της φύσεως της σύμβασης¹⁴⁷- τότε η ευθύνη θα αναζητείται στην επίδειξη ή μη της απαιτούμενης επιμέλειας, επαγγελματικής δεξιότητας κατά την προσπάθεια επίτευξης του αποτελέσματος της υπηρεσίας.

4.3.4 Οδηγίες από τον πελάτη

Κατά την εκτέλεση μιας υπηρεσίας, είναι επιτρεπτό ο πελάτης-δέκτης της υπηρεσίας να παρέχει οδηγίες στον πάροχο των υπηρεσιών σχετικά με τον ορισμό υπεργολάβων, την επιλογή εξειδικευμένων υλικών ή εργαλείων καθώς και τον τρόπο διεξαγωγής της υπηρεσίας εν γένει. Τέτοιες οδηγίες συνήθως θα προβλέπονται στην ίδια τη σύμβαση ή στα συνοδευτικά αυτής έγγραφα, οπότε είναι και δεσμευτικές για τον πάροχο των υπηρεσιών (άρθρο IV.C.–2:107 παρ.1 α.) Παράλληλα οι οδηγίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται εγκαίρως, ενώ θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν και το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η διαδικασία εκτέλεσης της υπηρεσίας.

Ο πάροχος των υπηρεσιών, ακολουθώντας τις οδηγίες του πελάτη για τον τρόπο εκτέλεσης της υπηρεσίας, είναι πιθανό να μην κατορθώσει να επιτύχει το συμφωνημένο αποτέλεσμα ή να οδηγηθεί σε μη εκπλήρωση κάποιας άλλης υποχρέωσης του οπότε τίθεται ζήτημα σχετικά με την ευθύνη του για τη μη εκπλήρωση (βάσει των άρθρων IV.C.–2:105 και IV.C.–2:106.) Το άρθρο IV.C.–2:107 παρ.2 διευκρινίζει ότι ο πάροχος των υπηρεσιών δεν

¹⁴⁷ αυτό θα συμβαίνει λόγω χάρη σε συμβάσεις μεταξύ ιατρού και ασθενούς όπου ο πάροχος της υπηρεσίας δεν δύναται να έχει τον πλήρη έλεγχο ως προς το αποτέλεσμα της παροχής της υπηρεσίας, καθώς παρεισφρέουν και απρόβλεπτοι παράγοντες που επηρεάζουν αυτό.

ευθύνεται σε αυτές τις περιπτώσεις, υπό την προϋπόθεση ότι έχει ενημερώσει πλήρως¹⁴⁸ τον πελάτη για το γεγονός της μη εκπλήρωσης που οφείλεται στις εσφαλμένες οδηγίες του. Ωστόσο, ο πάροχος των υπηρεσιών δεν μπορεί να επικαλεστεί ότι η μη εκπλήρωση οφείλεται σε λανθασμένη ή ανακριβή οδηγία του πελάτη, εάν το λάθος ή η ανακρίβεια ήταν (ή έγιναν μεταγενέστερα) φανερά σε αυτόν.

Ενδέχεται ακόμη, ο πάροχος των υπηρεσιών να αντιληφθεί κάποια οδηγία ως μονομερή τροποποίηση της σύμβασης από τον πελάτη (η οποία είναι επιτρεπτή βάσει του άρθρου IV.C.–2:109¹⁴⁹), οπότε και σε αυτήν την περίπτωση οφείλει να τον ενημερώσει αντίστοιχα. Εκτός αν ο πελάτης ανακαλέσει έπειτα την οδηγία αυτή χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, ο πάροχος των υπηρεσιών οφείλει να την ακολουθήσει θεωρώντας την ως μονομερή τροποποίηση της σύμβασης (άρθρο IV.C.–2:107 παρ.3)

4.3.5 Συμβατική υποχρέωση ενημέρωσης

Το άρθρο IV.C.–2:108 αναφέρεται στην συμβατική υποχρέωση ενημέρωσης του παρόχου των υπηρεσιών, το περιεχόμενο της οποίας είναι όμοιο με αυτό της προσυμβατικής υποχρέωσης ενημέρωσης¹⁵⁰. Η ενημέρωση αυτή αφορά τυπικούς κινδύνους που δύνανται να προκύψουν κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης, οι οποίοι ενδέχεται είτε να οδηγήσουν σε μη επίτευξη του συμφωνημένου αποτελέσματος, είτε να προκαλέσουν βλάβη σε άλλα συμφέροντα του πελάτη, είτε να οδηγήσουν σε αύξηση του κόστους και του χρόνου για την εκτέλεση της υπηρεσίας (άρθρο IV.C.–2:108 παρ.1) Πρόκειται για κινδύνους που κατά το προσυμβατικό στάδιο δεν ήταν γνωστοί, αλλά προέκυψαν ενδεχομένως κατόπιν επιπρόσθετων οδηγιών ή πληροφοριών του πελάτη, μετά τη σύναψη της σύμβασης.

Ο πάροχος των υπηρεσιών βαρύνεται επιπλέον με την υποχρέωση να λάβει τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να διασφαλίσει ότι το περιεχόμενο της ειδοποίησης θα γίνει αντιληπτό από τον πελάτη. (άρθρο IV.C.–2:108 παρ.2)

Η ανωτέρω υποχρέωση υφίσταται μόνο σε περίπτωση που οι κίνδυνοι ήταν προφανείς στον πάροχο από όλα τα γεγονότα και τις περιστάσεις που ήταν γνωστές σε αυτόν και χωρίς περαιτέρω διερεύνηση (άρθρο IV.C.–2:108 παρ.5) Ένας μέσος, συνετός πάροχος υπηρεσιών οφείλει δηλαδή να εξετάζει τις πληροφορίες και τις οδηγίες που λαμβάνει από τον αντισυμβαλλόμενο του και εάν τυχόν ανακαλύψει ασάφειες τότε γεννάται η υποχρέωση ενημέρωσης του πελάτη σχετικά με τους κινδύνους που αυτές συνεπάγονται.

¹⁴⁸ εφαρμοστέο εδώ το άρθρο IV.C.–2:108 – συμβατική υποχρέωση ενημέρωσης.

¹⁴⁹ Βλ.κατωτέρω § 4.3.6

¹⁵⁰ Βλ.ανωτέρω § 4.2.1

Αντίθετα, ο πάροχος απαλλάσσεται σε περίπτωση που ο πελάτης γνώριζε ήδη ή θα μπορούσε να γνωρίζει την ύπαρξη αυτών των κινδύνων (άρθρο IV.C.–2:108 παρ.3) Ο πελάτης ωστόσο δεν αναμένεται να είχε γνώση για κάποιον κίνδυνο απλώς και μόνο επειδή ήταν αρμόδιος ή επειδή συμβουλευτήκε άλλους αρμόδιους στον αντίστοιχο τομέα, εκτός εάν αυτός ο άλλος ενήργησε ως αντιπρόσωπος του πελάτη στη σύμβαση (άρθρο IV.C.–2:108 παρ.6) Σε αυτήν την τελευταία περίπτωση, η γνώση ή η υπαίτια άγνοια του αντιπροσώπου σχετικά με την ύπαρξη κινδύνων, καταλογίζεται στον πελάτη.

Εάν η συμβατική υποχρέωση ενημέρωσης δεν εκπληρωθεί και ταυτόχρονα δεν επιτευχθεί το συμφωνημένο αποτέλεσμα από την παροχή της υπηρεσίας (άρθρο IV.C.–2:108 παρ.1 α), ο πάροχος των υπηρεσιών αθετεί τόσο την κύρια υποχρέωση του από τη σύμβαση όσο και τη δευτερεύουσα (παρεπόμενη) που προκύπτει από το εν λόγω άρθρο.

Εάν ο πάροχος των υπηρεσιών παραλείψει να ενημερώσει τον πελάτη και εξαιτίας αυτής της παράλειψης προκύψει βλάβη στα συμφέροντα του (άρθρο IV.C.–2:108 παρ.1 β), ο τελευταίος θα έχει συμφέρον να επικαλεστεί μη εκπλήρωση της δευτερεύουσας αυτής υποχρέωσης και να απαιτήσει αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη. Η παροχή ωστόσο λανθασμένων ή ανακριβών πληροφοριών ή οδηγιών από τον πελάτη προς τον πάροχο, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως συμβολή του ίδιου στη μη εκπλήρωση και κατ' επέκταση στη δική του ζημία, οπότε το ποσό της αποζημίωσης θα είναι μειωμένο¹⁵¹.

Εάν τέλος, ο πάροχος των υπηρεσιών παραλείψει να ενημερώσει τον πελάτη για ενδεχόμενο κίνδυνο αύξησης του απαιτούμενου κόστους και του χρόνου εκτέλεσης της υπηρεσίας (άρθρο IV.C.–2:108 παρ.1 γ) και ο κίνδυνος αυτός συμβεί, ζημία υφίσταται ο πάροχος των υπηρεσιών εν προκειμένω. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμοστέα είναι η τέταρτη παράγραφος του άρθρου IV.C.–2:108, η οποία απαγορεύει στον πάροχο των υπηρεσιών να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας του βάσει του άρθρου IV.C.–2:109 (μονομερής τροποποίηση της σύμβασης) λόγω του επιπλέον κόστους και του χρόνου που χρειάστηκε για την εκτέλεση της υπηρεσίας.

4.3.6 Μονομερής τροποποίηση της σύμβασης παροχής υπηρεσιών

Οι υποχρεώσεις που προκύπτουν από μια σύμβαση παροχής υπηρεσιών εκπληρώνονται σταδιακά και για όσο χρόνο αυτή διαρκεί, οπότε συμβαίνει συχνά οι αρχικά συμφωνηθέντες όροι της σύμβασης να μην ανταποκρίνονται πλέον σε μεταβαλλόμενες συνθήκες. Τα

¹⁵¹ Κατά το άρθρο III.–3:704: “The debtor is not liable for loss suffered by the creditor to the extent that the creditor contributed to the non-performance or its effects.”

συμβαλλόμενα μέρη δύνανται σε αυτές τις περιπτώσεις να τροποποιούν τους όρους της σύμβασης κατόπιν συμφωνίας. Το άρθρο IV.C.–2:109 ρυθμίζει την περίπτωση της μονομερούς τροποποίησης των υποχρεώσεων του παρόχου των υπηρεσιών και του αντίστοιχου επαναπροσδιορισμού του τιμήματος καθώς και λοιπών σχετικών όρων της σύμβασης.

Καθώς πρόκειται για μονομερή τροποποίηση της σύμβασης τίθενται κάποιοι περιορισμοί, οι οποίοι λειτουργούν προστατευτικά για τον πελάτη. Καταρχάς, η τροποποίηση πρέπει να είναι εύλογη¹⁵², ενώ θα πρέπει να ανταποκρίνεται στα συμφέροντα και των δύο συμβαλλομένων μερών.

Εάν ο πελάτης δεν αποδέχεται την τροποποίηση δύναται σε κάθε περίπτωση να αξιοποιήσει το δικαίωμα του να τερματίσει τη σύμβαση βάσει του άρθρου IV.C.–2:111 (βλ. κατωτέρω §4.4), ακόμα και εάν η τροποποίηση κρίνεται εύλογη. Παράλληλα, ο πάροχος των υπηρεσιών δεν επιτρέπεται να προβαίνει σε τροποποίηση της σύμβασης λόγω περιστάσεων που ήταν γνωστές σε αυτόν ήδη κατά το προσυμβατικό στάδιο και για τις οποίες όφειλε να ενημερώσει τον πελάτη. (άρθρο IV.C.–2:102 παρ.3)

Η τροποποίηση της σύμβασης είναι δυνατόν να οδηγήσει σε αύξηση της συμφωνημένης αμοιβής για την παροχή των υπηρεσιών¹⁵³. Ο επαναπροσδιορισμός του τιμήματος θα πρέπει να γίνεται με εύλογο τρόπο και να υπολογίζεται με την ίδια μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε για τον ορισμό του αρχικού τιμήματος (άρθρο IV.C.–2:109 παρ.3) Ο πάροχος των υπηρεσιών δύναται επιπλέον να απαιτήσει παράταση του χρόνου που έχει συμφωνηθεί για την εκτέλεση της υπηρεσίας, παράλληλα με την αύξηση του τιμήματος. (άρθρο IV.C.–2:109 παρ.5)

Εάν με βάση την τροποποίηση της σύμβασης, απαιτείται μείωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, για τον υπολογισμό του νέου τιμήματος θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να συναξιολογούνται οι δαπάνες που εξοικονόμησε ο πάροχος των υπηρεσιών, η δυνατότητα του να χρησιμοποιήσει τις δυνάμεις του για άλλους σκοπούς και το όφελος που θα αποκομίζει από αυτήν καθώς και τα διαφυγόντα κέρδη του. (άρθρο IV.C.–2:109 παρ.4)

¹⁵² Η τροποποίηση θεωρείται εύλογη εάν κρίνεται απαραίτητη προκειμένου ο πάροχος των υπηρεσιών να μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του από τη σύμβαση (βάσει των άρθρων IV.C.– 2:105 και IV.C.– 2:106) ή εάν η τροποποίηση είναι συνέπεια της συμμόρφωσης του παρόχου με κάποια οδηγία του πελάτη (βάσει του άρθρου IV.C.–2:107.) Εύλογη θεωρείται επίσης και η τροποποίηση η οποία προκύπτει μετά από ενημέρωση του παρόχου των υπηρεσιών προς τον πελάτη σχετικά με κάποιον κίνδυνο (άρθρο IV.C.–2:108) ή επιβάλλεται από κάποια μεταβολή των συνθηκών που θα δικαιολογούσε και τροποποίηση ή λύση της σύμβασης από το δικαστήριο βάσει του άρθρου III.–1:110.

¹⁵³ Λχ εάν λόγω της τροποποίησης απαιτείται αύξηση της παρεχόμενης εργασίας από τον πάροχο των υπηρεσιών, θα πρέπει αντίστοιχα να είναι αυξημένο και το τίμημα.

4.3.7 Υποχρέωση ειδοποίησης για εκ των προτέρων μη εκπλήρωση

Με βάση το άρθρο IV.C.-2:110, σε περίπτωση που γίνει αντιληπτό από τον πελάτη¹⁵⁴ κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης ότι ο πάροχος των υπηρεσιών δεν πρόκειται να εκπληρώσει την υποχρέωση του να επιτύχει το συμφωνημένο αποτέλεσμα, τότε ο πελάτης οφείλει να ειδοποιήσει τον πάροχο γι' αυτό το γεγονός. Η υποχρέωση αυτή αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση της υποχρέωσης συνεργασίας που βαρύνει τα συμβαλλόμενα μέρη σε μια σύμβαση παροχής υπηρεσιών.

Εάν ο πελάτης παραλείψει να εκπληρώσει την υποχρέωση του να ενημερώσει τον πάροχο για την αναμενόμενη μη εκπλήρωση και εξαιτίας αυτού προκαλείται αύξηση του απαιτούμενου κόστους και του χρόνου εκτέλεσης της υπηρεσίας, ο πάροχος των υπηρεσιών μπορεί να ζητήσει αποζημίωση για τη ζημία από τη μη εκπλήρωση καθώς και παράταση του χρόνου για την εκτέλεση της υπηρεσίας. (άρθρο IV.C.-2:110 παρ.3)

4.4 Δικαίωμα καταγγελίας

Με βάση το άρθρο IV.C.-2:111 παρ.1, ο πελάτης σε μια σύμβαση παροχής υπηρεσιών έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση ανά πάσα στιγμή και χωρίς λόγο, ενώ το δικαίωμα αυτό δεν εξαρτάται από οποιαδήποτε αθέτηση υποχρέωσης εκ μέρους του παρόχου των υπηρεσιών.

Η άσκηση του δικαιώματος καταγγελίας ωστόσο έχει ως συνέπεια ότι οι αμοιβαίες παροχές που έλαβαν τα μέρη κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, πρέπει να επιστραφούν. Σχετικά με παροχές μη μεταβιβάσιμες που δεν μπορούν να αποδοθούν, ο πάροχος των υπηρεσιών έχει δικαίωμα να απαιτήσει την αξία τους.

Ενδέχεται η καταγγελία εκ μέρους του πελάτη να κρίνεται δικαιολογημένη ή αδικαιολόγητη. Το άρθρο IV.C.-2:111 στην πέμπτη παράγραφο, διευκρινίζει ότι η καταγγελία κρίνεται δικαιολογημένη στις εξής περιπτώσεις : α) όταν το δικαίωμα καταγγελίας προβλέπεται ως όρος στη σύμβαση και ο πελάτης τήρησε τις απαιτήσεις που επιβάλλονται για τη νόμιμη άσκηση του δικαιώματος αυτού (όπως η τήρηση προθεσμίας για την καταγγελία) β) όταν ο πελάτης έχει δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση με βάση το Βιβλίο III, Κεφάλαιο 3, Τμήμα 5 το οποίο αναφέρεται στο δικαίωμα καταγγελίας λόγω θεμελιώδους μη εκπλήρωσης γ) όταν ο

¹⁵⁴ Η γνώση του πελάτη για την εκ των προτέρων μη εκπλήρωση εκ μέρους του παρόχου των υπηρεσιών αρκεί να προκύπτει από όλα τα γεγονότα και τις περιστάσεις που είναι γνωστά σε αυτόν κατά τη διαδικασία εκτέλεσης της σύμβασης, χωρίς να χρειάζεται να προβεί σε περαιτέρω διερεύνηση (άρθρο IV.C.-2:110 παρ.2)

πελάτης έχει δικαίωμα να τερματίσει τη σύμβαση με βάση το άρθρο III.-1:109¹⁵⁵ παρ.2 και εφόσον ασκεί το δικαίωμα αυτό εντός εύλογης προθεσμίας.

Σε περίπτωση που το δικαίωμα καταγγελίας δεν ασκείται δικαιολογημένα βάσει του ανωτέρω άρθρου, η καταγγελία είναι μεν ισχυρή όμως ο πάροχος των υπηρεσιών δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση για τη ζημία του από την καταγγελία. (άρθρο IV.C.-2:111 παρ.4)

5. Η παροχή υπηρεσιών στο Ελληνικό Δίκαιο και στο Σχέδιο Ευρωπαϊκού Αστικού Κώδικα (DCFR): Συγκριτικές παρατηρήσεις-Συμπεράσματα

5.1 Έννοια και νομική φύση

Η σύμβαση παροχής υπηρεσιών δεν ρυθμίζεται ενιαία στον Αστικό Κώδικα, αλλά οι ρυθμίσεις που τη διέπουν προκύπτουν από συνδυασμό διατάξεων ιδίως από τη σύμβαση εργασίας (ανεξαρτήτων υπηρεσιών) και την εντολή. Οι συμβάσεις αυτές ταυτίζονται ως προς το αντικείμενο της παροχής, καθώς η υποχρέωση του εντολοδόχου προς διεξαγωγή αλλότριας υπόθεσης δύναται να περιλαμβάνει κάθε εργασία που θα μπορούσε να αποτελέσει και αντικείμενο σύμβασης έργου ή εργασίας. Αντιθέτως, το Σχέδιο Ευρωπαϊκού Αστικού Κώδικα ρυθμίζει αυτοτελώς με κανόνες γενικής εφαρμογής τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών («services») στο δεύτερο κεφάλαιο του τρίτου μέρους του τέταρτου βιβλίου του.

Στο ελληνικό δίκαιο, τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών διέπει έτσι ένα πλέγμα ρυθμίσεων που διαφοροποιούνται τόσο μεταξύ τους όσο και με τις ρυθμίσεις του Σχεδίου. Εντοπίζονται ωστόσο και κοινά σημεία, καθώς και κάποια δικαιώματα-υποχρεώσεις τα οποία ρυθμίζονται μεν ρητώς στο DCFR, συνάγονται δε ερμηνευτικά –με βάση την καλή πίστη- στο ελληνικό δίκαιο.

5.1.2 Υποχρέωση καταβολής τιμήματος

Στο ελληνικό δίκαιο, οι κανόνες των ρυθμισμένων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, ιδιαίτερα της εντολής και της σύμβασης παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, διαφοροποιούνται ως προς το ζήτημα της υποχρέωσης καταβολής τιμήματος ως αντάλλαγμα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Όσον αφορά τις ανεξάρτητες υπηρεσίες (ΑΚ 648) από την ίδια την έννοια και τη νομική φύση της σχετικής σύμβασης ως αμοιβαίου, προκύπτει ότι η καταβολή αμοιβής για την παρεχόμενη εργασία του εργαζομένου είναι υποχρεωτική. Ειδικότερα, βαρύνει τον εργοδότη ως κύρια υποχρέωση του από τη σύμβαση (ΑΚ 653). Εν αντιθέσει, η εντολή (ΑΚ 713) χαρακτηρίζεται για το άμισθο αυτής, το οποίο αποτελεί και το διακριτικό στοιχείο της από τις άλλες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών. Η μόνη κύρια υποχρέωση που προκύπτει από τη σύμβαση

¹⁵⁵ το οποίο αναφέρεται στη δυνατότητα μονομερούς τερματισμού σε συμβάσεις αορίστου χρόνου.

εντολής είναι η διεξαγωγή της υπόθεσης από τον εντολοδόχο, χωρίς αντίστοιχη υποχρέωση του εντολέα να του καταβάλλει αμοιβή ως αντάλλαγμα.

Όσον αφορά τη σχετική ρύθμιση του Σχεδίου για την υποχρέωση καταβολής αμοιβής (IV.C.–2:101: Price), ορίζεται ως γενικός κανόνας ότι σε περίπτωση που ο πάροχος των υπηρεσιών είναι επαγγελματίας -επιχείρηση- η καταβολή τιμήματος είναι υποχρεωτική. Υπάρχει ωστόσο περίπτωση, τα μέρη να συμφωνούν ότι το τίμημα για την παροχή των υπηρεσιών θα καταβάλλεται μόνο υπό την προϋπόθεση επίτευξης συγκεκριμένου αποτελέσματος εκ μέρους του παρόχου των υπηρεσιών. Ενδέχεται ακόμη να παραλείπεται η συμφωνία περί καταβολής τιμήματος, όταν ο υπολογισμός της αμοιβής δεν είναι δυνατός ήδη κατά την κατάρτιση της σύμβασης. Σε τέτοιες περιπτώσεις η τιμή θα είναι αυτή που συμφωνείται σε παρόμοιες περιστάσεις ή άλλως μια λογική τιμή.

Παρατηρείται επομένως, ότι στο ελληνικό δίκαιο αφενός η συμφωνία ή μη περί καταβολής τιμήματος δύναται, σύμφωνα και με την ερμηνεία, να είναι κρίσιμη για τον προσδιορισμό του είδους της συναφθείσας σύμβασης. Η παροχή υπηρεσιών έναντι αμοιβής παραπέμπει καταρχήν στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών και όχι στις διατάξεις περί εντολής. Αφετέρου, οι ρυθμίσεις του DCFR είναι περισσότερο ελαστικές, καθώς η παράλειψη συμφωνίας περί τιμήματος ήδη κατά την κατάρτιση της σύμβασης παροχής κάποιων υπηρεσιών δεν οδηγεί σε μεταβολή της νομικής της φύσης. Η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα ως «services».

5.2 Αμοιβαίες υποχρεώσεις των μερών

5.2.1 Υποχρεώσεις συνεργασίας και πληροφόρησης

Οι υποχρεώσεις των μερών προς συνεργασία και παροχή πληροφοριών κατά την εκτέλεση της σύμβασης, συνάγονται στο ελληνικό δίκαιο τόσο από τις διατάξεις περί εντολής όσο και ερμηνευτικά. Ειδικότερα, ρητά καθιερώνεται η υποχρέωση του εντολοδόχου να ακολουθεί τις οδηγίες που παρέχονται από τον εντολέα ως προς τον τρόπο διεξαγωγής της υπόθεσης του. Μόνο κατ' εξαίρεση δύναται ο εντολοδόχος να παρεκκλίνει από τις οδηγίες όταν αδυνατεί να ενημερώσει τον εντολέα για την αδυναμία του να εκπληρώσει κατά τον τρόπο που συμφωνήθηκε και ταυτόχρονα συνάγεται ότι ο εντολέας θα επέτρεπε αυτήν την παρέκκλιση αν γνώριζε τα περιστατικά που εμποδίζουν τον εντολοδόχο (ΑΚ 717).

Αντίστοιχη υποχρέωση του εργαζομένου στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών δεν προβλέπεται ρητά. Ωστόσο, η διάταξη του άρθρου 717 ΑΚ εκφράζει ένα γενικότερο κανόνα που διέπει τις συμβάσεις με αντικείμενο τη διεξαγωγή ξένης υπόθεσης και τυγχάνει εφαρμογής

αναλογικά και στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Ο εργαζόμενος προκειμένου να εκπληρώνει προσηκόντως την παροχή του οφείλει να συμμορφώνεται με τυχόν οδηγίες του εργοδότη-ως κυρίου της υπόθεσης- ως προς τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας.

Το Σχέδιο διαθέτει ειδική ρύθμιση όσον αφορά την παροχή οδηγιών από τον πελάτη, όμοια με την ως άνω διάταξη του Αστικού Κώδικα. Στο άρθρο IV.C.–2:107 ορίζεται ότι ο δέκτης της υπηρεσίας δύναται να παρέχει οδηγίες στον πάροχο των υπηρεσιών σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής της υπηρεσίας εν γένει. Οι οδηγίες αυτές εφόσον παρέχονται εγκαίρως, είναι δεσμευτικές για τον πάροχο ενώ ο τελευταίος οφείλει να ενημερώνει τον πελάτη σε περίπτωση που αδυνατεί βάσει των οδηγιών αυτών να εκπληρώσει προσηκόντως την παροχή του.

Όσον αφορά την υποχρέωση συνεργασίας ανάμεσα στα μέρη στο DCFR εισάγεται ειδική διάταξη. Το άρθρο IV.C.–2:103, επιβάλλει αφενός στον πάροχο των υπηρεσιών την υποχρέωση να δίνει τη δυνατότητα στον πελάτη να ελέγχει τη διαδικασία εκτέλεσης της σύμβασης και αφετέρου στον πελάτη την υποχρέωση να δίνει κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες στον πάροχο των υπηρεσιών. Στο ελληνικό δίκαιο αντίστοιχη υποχρέωση παροχής πληροφοριών σχετικών με την ανατεθείσα υπόθεση¹⁵⁶ βαρύνει τον εντολοδόχο, βάσει του άρθρου 718 ΑΚ. Η παροχή πληροφοριών από τον εντολοδόχο, κρίνεται απαραίτητη ώστε ο εντολέας να δίνει βάσει αυτών τις κατάλληλες οδηγίες για την εκτέλεση της σύμβασης.

5.3 Υποχρεώσεις του παρέχοντος υπηρεσίες

5.3.1 Υποκατάσταση στην παροχή των υπηρεσιών

Στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών ισχύει ο κανόνας περί αυτοπρόσωπης εκτέλεσης της υπηρεσίας (ΑΚ 651), από τον οποίο προκύπτει ότι καταρχήν ο εργαζόμενος οφείλει να εκτελέσει αυτοπροσώπως την κύρια υποχρέωση του, μη δυνάμενος να υποκαταστήσει άλλον στην εκπλήρωση της. Μόνο κατ' εξαίρεση είναι δυνατή η υποκατάσταση στην παροχή των υπηρεσιών βάσει αντίθετης συμφωνίας των μερών περί επιτρεπτής χρήσης υποκατάστατων (τρίτων).

Ομοίως, και τη σύμβαση εντολής χαρακτηρίζει το καταρχήν μη επιτρεπτό της υποκατάστασης τρίτου στην διεξαγωγή της υπόθεσης. Μόνο κατ' εξαίρεση είναι επιτρεπτή η υποκατάσταση στις περιπτώσεις όπου επιβάλλεται από τις περιστάσεις ή όταν αυτή συνηθίζεται (ΑΚ 716).

Σε αντίθεση με τα ανωτέρω οριζόμενα στο ελληνικό δίκαιο, η σχετική ρύθμιση του DCFR εισάγει αντίστροφο κανόνα. Πιο συγκεκριμένα, ο κανόνας είναι ότι είναι επιτρεπτό ο πάροχος των υπηρεσιών να αναθέτει, εν όλω ή εν μέρει, σε τρίτο –επαρκούς ικανότητας- την

¹⁵⁶ ο εντολοδόχος οφείλει να πληροφορεί τον εντολέα για τυχόν εμπόδια, που συναντά στην εκτέλεση της εντολής ή για το αδύνατο της εκτελέσεώς της,

εκτέλεση της υπηρεσίας και χωρίς τη συναίνεση του πελάτη, εκτός εάν έχει προηγηθεί συμφωνία των μερών περί αυτοπρόσωπης εκτέλεσης της σύμβασης από τον αντισυμβαλλόμενο πάροχο των υπηρεσιών. Ωστόσο, ακόμα και σε περίπτωση ανάθεσης σε τρίτο (υπεργολάβο) της εκτέλεσης της υπηρεσίας, ο πάροχος των υπηρεσιών εξακολουθεί να είναι παράλληλα υπόχρεος με τον τρίτο και δεν απαλλάσσεται των υποχρεώσεων του από τη σύμβαση.

Ενόψει των ανωτέρω, φαίνεται πως ο έλληνας νομοθέτης δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον προσωποπαγή και εμπιστευτικό χαρακτήρα της σύμβασης παροχής υπηρεσιών, καθώς κατά κανόνα στις συμβάσεις τέτοιου είδους ο δέκτης των υπηρεσιών αποβλέπει στις ιδιαίτερες ικανότητες, τις γνώσεις και την εμπειρία του συγκεκριμένου παρόχου των υπηρεσιών (εργαζομένου ή εντολοδόχου) με τον οποίο συνάπτει τη σύμβαση. Αντίθετα, οι συντάκτες του Σχεδίου, προτείνουν το καταρχήν επιτρεπτό της υποκατάστασης. Ο προσωπικός χαρακτήρας όμως των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών (“services”) διαφαίνεται εν προκειμένω από το γεγονός ότι ο αρχικά συμβαλλόμενος εξακολουθεί να είναι υπόχρεος προς εκτέλεση της σύμβασης ακόμα και μετά την ανάθεση της σε τρίτο πρόσωπο, ενώ σε κάθε περίπτωση οφείλει να αναθέτει την εκτέλεση της υπηρεσίας σε πρόσωπα επαρκώς ικανά.

5.3.2 Επαγγελματική δεξιότητα και επιμέλεια

Η θεμελίωση της ευθύνης του εργαζομένου στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, διαφοροποιείται από την στοιχειοθέτηση της ευθύνης του εντολοδόχου στη σύμβαση εντολής. Ειδικότερα, ο εργαζόμενος ευθύνεται για τη ζημία που προξενεί στον εργοδότη από δόλο αλλά και από αμέλεια σε κάποιες περιπτώσεις που κρίνει το δικαστήριο (ΑΚ 652). Το μέτρο της απαιτούμενης, κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας, επιμέλειας που οφείλει να επιδεικνύει ο εργαζόμενος εξαρτάται εκτός από το είδος της παρεχόμενης υπηρεσίας και από ορισμένα υποκειμενικά στοιχεία. Τέτοια στοιχεία αποτελούν οι ειδικές γνώσεις, η μόρφωση, οι ικανότητες του συγκεκριμένου εργαζομένου, στα οποία αποβλέπουν τα μέρη.

Όσον αφορά την εντολή, κατά το άρθρο 714 ΑΚ, η ευθύνη του εντολοδόχου είναι πλήρης, για κάθε πταίσμα ακόμα και για ελαφρά αμέλεια. Αντίθετα όμως με ό,τι ισχύει για τον εργαζόμενο στη σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, η στοιχειοθέτηση της αμελούς συμπεριφοράς του εντολοδόχου κρίνεται βάσει του αντικειμενικού προτύπου του μέσου συνετού συναλλασσόμενου και δεν λαμβάνονται υπόψη υποκειμενικά στοιχεία.

Η ρύθμιση του Σχεδίου ως προς την ευθύνη του παρόχου των υπηρεσιών ομοιάζει με την αντίστοιχη ρύθμιση του ελληνικού δικαίου για την ευθύνη του εργαζομένου. Ειδικότερα και στο DCFR, ο πάροχος των υπηρεσιών οφείλει να τηρεί κατά την εκτέλεση της σύμβασης την επαγγελματική δεξιότητα και επιμέλεια που θα τηρούσε ο μέσος, συνετός επαγγελματίας υπό τις

ίδιες ειδικές περιστάσεις. Το μέτρο της απαιτούμενης επιμέλειας που οφείλει να επιδεικνύει εξαρτάται και από τις ιδιαίτερες επαγγελματικές δεξιότητες και ικανότητες του, οπότε στηρίζεται σε υποκειμενικά στοιχεία και συνθήκες που συντρέχουν στο πρόσωπο του συγκεκριμένου συμβαλλομένου.

5.3.3 Υποχρέωση επίτευξης αποτελέσματος

Στο ελληνικό δίκαιο, το αντικείμενο της σύμβασης παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών αποτελεί η παροχή της εργασίας εκ μέρους του εργαζομένου ενώ αντίστοιχα και στην εντολή αντικείμενο και μόνη κύρια υποχρέωση προκύπτουσα από τη σύμβαση αποτελεί η διεξαγωγή της υπόθεσης του εντολέα από τον εντολοδόχο. Οι συμβαλλόμενοι σε αμφότερες τις ως άνω συμβάσεις, δεν αποβλέπουν στην επίτευξη ορισμένου αποτελέσματος, αλλά στην παροχή εκ μέρους του εργαζομένου ή εντολοδόχου αντίστοιχα, της εργασίας τους καθόλη τη διάρκεια της σύμβασης, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα που θα επέλθει.

Ως προς το αντικείμενο της παροχής, φαίνεται πως οι ρυθμίσεις του Σχεδίου διαφοροποιούνται. Καθώς οι ρυθμίσεις του κεφαλαίου που αφορούν τα «services», τυγχάνουν εφαρμογής σε πολλών ειδών συμβάσεις (λχ συμβάσεις ιατρικής αγωγής, συμβάσεις με τράπεζες, μηχανικούς, δικηγόρους, ερευνητές κ.ο.κ) είναι ζήτημα ερμηνείας της εκάστοτε σύμβασης το εάν τα μέρη αποβλέπουν σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα (ενοχή αποτελέσματος¹⁵⁷) ή απλώς στην καταβολή κάθε δυνατής προσπάθειας για την επίτευξη ορισμένου αποτελέσματος (ενοχή μέσου¹⁵⁸).

5.4 Τερματισμός της σύμβασης

Η σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών (αορίστου χρόνου) λύεται με καταγγελία (τακτική) η οποία πρέπει να γίνεται πριν από δεκαπέντε ημέρες και επιφέρει τη λύση μετά την παρέλευση αυτής της προθεσμίας (ΑΚ 669), είτε με έκτακτη καταγγελία για σπουδαίο λόγο (ΑΚ 672), για την οποία δεν απαιτείται η τήρηση προθεσμίας ούτε η καταβολή αποζημίωσης.

¹⁵⁷ Αντίστοιχη υποχρέωση επίτευξης συγκεκριμένου αποτελέσματος, συναντάται στο ελληνικό δίκαιο στη σύμβαση έργου (ΑΚ 681).

¹⁵⁸ Βλ. Ασ. Γεωργιάδη, Ενοχικό δίκαιο, Γενικό μέρος, § 3 , αρ.3 υπ.1 : «Με βάση τη διαπίστωση ότι κάθε δανειστής αναμένει από την εκπλήρωση της οφειλής ένα αποτέλεσμα χρήσιμο, άμεσο και συγκεκριμένο, η γαλλική θεωρία προβαίνει σε γενικότερη διάκριση των ενοχών σε ενοχές μέσου και αποτελέσματος. Και στις μεν ενοχές μέσου ο οφειλέτης εκπληρώνει την υποχρέωση του όταν καταβάλλει την απαιτούμενη επιμέλεια και χρησιμοποιεί τα διάφορα μέσα για την επίτευξη του αποτελέσματος, χωρίς να ευθύνεται για τη μη παραγωγή του (πχ. Η υποχρέωση ιατρού ή δικηγόρου), ενώ στις ενοχές αποτελέσματος εκπλήρωση υπάρχει όταν το αποτέλεσμα επιτευχθεί (πχ η υποχρέωση του εργολάβου)».

Όσον αφορά την εντολή, ο εντολέας δικαιούται να την ανακαλέσει ελευθέρως, αζημίως και απεριορίστως οποτεδήποτε χωρίς την υποχρέωση επίκλησης κάποιου λόγου ή τήρησης προθεσμίας (ΑΚ 724). Η ανάκληση είναι δήλωση βούλησης μονομερούς και απευθυντέα προς τον εντολοδόχο. Αντίστοιχα και ο εντολοδόχος δύναται να καταγγείλει τη σύμβαση οποτεδήποτε και χωρίς την επίκληση σπουδαίου λόγου (ΑΚ 725)· ωστόσο σε περίπτωση άκαιρης και χωρίς σπουδαίο λόγο καταγγελίας, η σύμβαση λύεται αλλά ο εντολοδόχος υποχρεούται σε αποζημίωση για τη ζημία που προκάλεσε στον εντολέα.

Δυνατότητα μονομερούς τροποποίησης της σύμβασης προβλέπεται και στο DCFR, υπό τη μορφή της καταγγελίας από τον πελάτη. Στη σύμβαση παροχής υπηρεσιών εν προκειμένω, ο πελάτης δικαιούται ανά πάσα στιγμή και χωρίς σπουδαίο λόγο να καταγγείλει τη σύμβαση, χωρίς να εξαρτάται το δικαίωμα αυτό από οποιαδήποτε αθέτηση της σύμβασης εκ μέρους του παρόχου των υπηρεσιών. Ο ανωτέρω τρόπος λύσης της σύμβασης ομοιάζει με την ανάκληση της εντολής, με μόνη διαφορά ότι ο πάροχος των υπηρεσιών δικαιούται αποζημίωσης σε περίπτωση που η καταγγελία γίνεται άκαιρα και χωρίς σπουδαίο λόγο από τον πελάτη. Αντίστοιχο δικαίωμα του εντολοδόχου στο ελληνικό δίκαιο δεν προβλέπεται.

Βιβλιογραφία

- *Βαθρακοκοίλης Β.*, ΕΡΝΟΜΑΚ, τόμος Γ', ημίτομος Β', Ειδικό Ενοχικό, άρθρα 619-740, Αθήνα 2005
- *Christian von Bar - Eric Clive*, Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR), Articles and Comments
- *Γεωργιάδης Απόστολος*, Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα, άρθρα 1-946, Εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 2010
- *Γεωργιάδης Α., Σταθόπουλος Μ.*, Αστικός Κώδικας, ερμηνεία κατ'άρθρο, τόμος ΙΙΙ, Ειδικό Ενοχικό, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1980
- *Γεωργιάδης Απόστολος*, Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2014
- *Γεωργιάδης Αστέριος*, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2011
- Εισηγητική Έκθεση Προσχεδίου Ενοχικού Δικαίου
- *Σιμωνέτος Σ. Γεώργιος*, Περί των διακριτικών ορίων μεταξύ εντολής και μισθώσεως υπηρεσιών ή έργου, Αθήνα, Π. Δημητράκος 1937
- *Σταθόπουλος Μιχ. Π.*, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, Ε' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2018
- *Σταθόπουλος Μιχ. Π.*, Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004
- *Τριανταφυλλίδης Β.*, Συμβάσεις παροχής υπηρεσιών και οι περί εντολής διατάξεις του Αστικού Κώδικα, Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου, Τομος ΙΘ' (2019), τεύχος 2^ο, σελ.87-95
- *Φίλιος Π. Χρ.*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, Πρώτος Τόμος, 9^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011
- *Χριστοδούλου Φ.*, Η μετακλητή ανταλλακτική σύμβαση, σε : Τιμ. Τόμο Γ. Μιχαηλίδη-Νουάρου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1987

Τράπεζες Νομικών Πληροφοριών

- ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ